

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Andra Kammaren. N:o 19.

Måndagen den 24 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr W. Farup, som lider af hjertsjukdom, ovilkorligen har behof af någon tids ledighet för att derunder sköta sig, intygar

Stockholm den 23 mars 1890.

C. Häggström,
läkare.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen, med förslag till lag innefattande tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875.

§ 3.

Efter föredragning vidare af herr *C. T. Linds* i senaste sammanträdet afemnade motion, n:o 222, hänvisades densamma till behandling af kammarens tillfälliga utskott n:o 2.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången:
konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7;
lagutskottets utlåtande n:o 33;
Första Kammarens protokollsutdrag n:o 135; samt
Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 21.

§ 5.

Ordet hade begärts af herr Björck, som anförde: Jag har i denna fråga icke fattat något definitivt beslut förrän i lördags, sedan jag fick höra utgången af frågan om det högre anslaget till

fortsättande af den norrländska stambanebyggnaden, och jag skall nu, med anledning af denna utgång, i denna fråga redan i första ordet säga det att jag icke är afvoigt sinnad mot dessa herrar norrländingar för det de få kommunikationer, som äro med afseende på deras omständigheter af behofvet påkallade. Jag är endast mot sättet att skaffa medel till deras järnvägsbyggnads fortsättande. Som barn gick jag en gång in i en griftkammare och läste der några ord på en tafva, af en man, som i forna dagar djupt ingripit i Sveriges öden och hvilka ord sedan dess alltid legat mig djupt på hjertat. Han yttrade i sitt sista tal till ständerna, att han varit i skogar och ödemarker och i nöd, men att under det han så irrade ensam omkring och drog sig undan för fiendens blodtörstiga svärd, så blef han hulpen af Gud och svenska folkets allmoge. I denna fråga, som nu föreligger, eller försvarsfrågan, hoppas jag på samma nådiga Guds bistånd så att han håller sin skyddande hand öfver vårt folk och vårt land och jag hoppas äfven på den svenska allmogen att, om vi gifva honom den rätt honom tillkommer, så är jag förvissad om att denna allmoge skall, hvar och en i sin stad och ställe, göra hvad den kan till fäderneslandets försvar. Men, mine herrar, detta är en sak, men en annan sak är den huru det sammanhänger med detta försvar. Utgifterna för detta försvar skulle kunna blifva helt annorlunda än för närvarande. Jag tror att om vi hade dessa saker på det klara, vi då skulle med mindre motsägelse vilja bevilja hvad som här är fråga om. Jag läste en uppsats under ett föregående år i en veckotidning i Stockholm, i hvilken det tycktes löpa en röd tråd genom hela historien — det kan väl hända att det egentligen icke var någon historia, utan måhända en saga blott — och det tycktes som man ville ge en fingervisning på anledningen, hyarpå det skulle bero att Norrland blifvit så vanlottadt på kommunikationer och försvarsväsen.

Jag vill väl icke påstå att det är en sanning, men det blir kanhända en erkänd sanning att man fordom kanske begått en blunder mot Norrland; men, om så skulle vara förhållandet, så veta vi dock att en annan vind börjat blåsa inom de högre regionerna och att våra stolta furor i nordanskog måste böja sina kronor åt annat håll och det har nu blifvit fråga om att ge någon upprättelse åt det vanlottade Norrland, och anledningen dertill är väl kanske den att, såsom det ärade statsrådet i lördags framhöll, stora skäl syntes tala för att detta Norrland skulle blifva så härligt ja, blifva ett annat Amerika. Det är möjligt att herr statsrådet och chefen för civildepartementet hade rätt, men jag får ändå uppriktigt säga att jag tror att, i fall det förhåller sig så som jag nyss nämnde, eller att man kommit till insigt om att man begått en blunder beträffande Norrland ända sedan långt tillbaka förgångna tider, så vill man nu, sedan vinden kastat om, bereda någon upprättelse åt detta sålunda i många år vanlottade Norrland i så väl ena som andra hänseendet; och under sådana förhållanden så tror jag äfven att Riksdagen skall finna tiden vara inne att, såsom man säger, lära höga vederbörande att taga skeden i vackra

hand, då det blir fråga om kongl. propositioner och begär efter pengar. Jag hade tänkt att det vore Riksdagens och i synnerhet statsutskottets skyldighet att besinna att det icke är Riksdagens eller utskottets eller våra pengar, som det här är fråga om att ut-
anordna, utan det är det svenska folkets med svett och möda för-
värfvade kapital, som det här gäller att handhafva. Detta svenska
folk, mine herrar, är den opinion, som står bakom oss, som be-
vakar oss och som dömer oss måhända mera rättvist, än vi kunna
det ana. Jag säger att jag tänkt mig saken så, att just på grund
deraf och ehuru jag nog står ensam om min tanke inom denna
kammare, borde man återremittera hela detta betänkande till ut-
skottet, så att utskottet på denna hufvudtitel kunde göra alla möj-
liga besparingar för att med dessa bereda utväg till att hjälpa
norrländingarne med deras jernvägsbyggnad, så att man sluppe att
kasta sig in på det sluttande planet, hvartill eljest detta oupphör-
liga lånesystem förer oss. Jag tycker nemligen att salig Dumbom
gått långt fram för oss i detta fall, då han sade att ju mera man
lånar, dess mera blir man skyldig. Jag hade kunnat vänta att
utskottet bort komma till samma resultat.

På grund häraf ber jag, herr talman, att få yrka återremiss,
innan debatten utspinner sig för vida.

Under erinran, att statsutskottets utlåtande angående regle-
ringen af utgifterna under fjerde hufvudtiteln ännu icke vore före-
draget, förklarade herr talmannen det af herr Björck framställda
yrkande icke för närvarande kunna till proposition upptagas.

§ 6.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o
5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde huf-
vudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.

Efter föredragning af *punkten 1*, innefattande utskottets hem-
ställan angående höjning af anslaget till departementets afdelning
af Kongl. Maj:ts kansli m. m., yttrade

Herr Björck: Meningen med mitt anförande nyss var att hos
herr talmannen få begära att föreliggande förslag beträffande an-
slagen under riksstatens fjerde hufvudtitel måtte till utskottet
återremitteras i det af mig angifna syfte.

Vidare anfördes icke. Sedan herr talmannen framställt pro-
positioner först på bifall till utskottets hemställan och derefter på
återremiss, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 2.

Bifölls.

*Punkten 3.**Mom. a).*

Bifölls.

Mom. b).

*Angående
ökning i
lönen för 2:e
bataljons-
läkarne.*

Under detta mom. hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förslag om att, för ökande af de nu vid indelta armén anstälde 2:dre bataljonsläkarnes lön från 900 kronor till 1,200 kronor, höja anslaget till indelta arméns befälsaflöning med 6,300 kronor icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter uppläsande häraf anförde chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Statsutskottet har i nu föredragna punkten hemställt, att Kongl. Maj:ts begäran om förhöjning i andre bataljonsläkarnes löner från 900 till 1,200 kronor icke måtte af Riksdagen bifallas; och då någon reservation emot denna hemställan icke finnes bifogad utskottets förslag, så har jag icke heller någon förhoppning om, att Riksdagen skall bifalla Kongl. Maj:ts förslag, men anser mig dock böra redogöra för de skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att framlägga förslaget, skäl hvilka, enligt min uppfattning, äro bindande nog. Då dessa andre bataljonsläkare år 1875 eller 1876 fingo sina löner reglerade, ansåg man att 900 kronor, motsvarande andre löjtnantslön, kunde vara en lagom och tillräcklig lön. Bataljonsläkarne hade då icke så mycket att göra som nu, men likvisst hörde man äfven då en del läkare klaga öfver den dåliga aflöningen. Läkarne hafva, som alla veta, att genomgå en lång och dyrbar kurs vid universitetet och våra läkare stå ock, minst sagdt, i jemnhöjd med, om icke öfver de fleste utländske läkare i gemen taget. De nödgas nedlägga mycket penningar på sin kurs och måste naturligtvis sedan söka att intjena dessa utgifter. Men under de senare åren hafva militärläkarne måst tagas mer och mer i anspråk dels genom att, sedan numera till rekrytmötena ett mindre antal rekryter än förut samtidigt inkallas, dessa möten räckta längre än förut, dels genom korporalskolornas öfverflyttning till regementena, dels slutligen genom besigtningaresorna på grund af värnpligtslagen. På grund af dessa öknningar är en andre bataljonsläkare upptagen, åtminstone tre månader om året. Man har vidare sökt draga nytta af deras närvaro vid mötesplatsen genom att låta dem utbilda sjukbärare och sjukvårdssoldater till ett antal af 30 à 60 för hvarje regemente. För en bataljonsläkare måste det medföra svårigheter att under så lång tid, som jag nyss nämnt, ligga på mötesplatsen borta, från sin hemort samt derunder för uppehållande af sin enskilda praktik, aflöna en dyr vikarie, som slukar det mesta af hans aflöning. Det är också gifvet, att om man har flere personer att välja på, man mindre gerna till sin läkare tager en person, som är borta tre må-

nader om året. Detta har äfven gjort, att om det också ännu finnes sökande till dessa platser, så sträfva de, som fått dem, att så fort som möjligt få någon annan plats, hvarför det också ej finnes några tjänstebefattningar, der så tätt ombyte eger rum som vid dessa, och detta måste i längden verka ofördelaktigt på den militära sjukvården.

Derför har Kongl. Maj:t ansett det rättvist och billigt att söka skaffa något högre aflöning åt andre bataljonsläkarne, en aflöning, som dock är lägre än den medicinalstyrelsen föreslagit.

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig att hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Nyström: På de af herr statsrådet anförda skäl skall jag anhålla att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herr *Sandwall*.

Herr Wretlind: Jag ber blott få yttra några få ord med anledning af den motivering, utskottet anfört för afslag å Kongl. Maj:ts föreliggande förslag. Utskottet säger: »Med nu förefintliga goda tillgång på läkarekrafter lärer nemligen svårighet icke förefinnas att erhålla kompetente personer villige att med nu gällande löneförmåner mottaga dessa befattningar».

Det är i sjelfva verket dock fallet, att stundom militärläkarebefattningar anslås lediga, utan att någon sökande anmäler sig. Jag såg för icke längre sedan än i går, att regementsläkarebefattningen vid Vesternorrlands bataljon varit anslagen ledig, men att vid ansökningstidens utgång ingen sökande anmält sig. Förra året var förhållandet detsamma med afseende å en første bataljonsläkare-tjänst, som två gånger anslogs ledig utan att sökande infann sig, och naturligtvis händer det ännu oftare i afseende å andre bataljonsläkarebefattningar, att det är svårt att besätta dem.

Det är visserligen sant, att läkarettillgången ökats betydligt på de senare åren, men det är alldeles icke sant, att det är godt om läkarekrafter i vårt land i förhållande till befolkningen. Det finnes för närvarande i vårt land en läkare på 10,000 personer, då Stockholm och Göteborg frånräknas. Jag undrar om stockholmarne skulle vara nöjda, om de hade endast 23 läkare; 1 läkare på 10,000 människor kan icke anses motsvara det verkliga behovet. Det är egentligen i städerna, som det finnes ett tillräckligt antal läkare. Men det är sant, att läkarettillgången ökats så, att en mängd läkare nu måste söka sin utkomst endast på privatpraktikens väg, men just därför är konkurrensen der också mycket större än förr. Militärläkarne måste äfven till tre fjerdedelar, kan man säga, bereda sig sin utkomst genom privat praktik. Emedan nu konkurrensen der är större, så blir det svårare för dem att ligga ifrån sin privatpraktik, som de ett par månader af året måste göra, ty då går praktiken ifrån dem. Ju mer detta blir fallet, dess svårare blir det att få dessa underordnade tjänster på regementena besatta. Jag tror därför, att Kongl. Maj:ts förslag är ganska välbetänkt.

*Angående
ökning i
lönen för 2:e
bataljons-
läkarne.
(Forts.)*

Angående
ökning i
lönen för 2:e
bataljons-
läkarne.
(Forts.)

Att icke nu höja lönen för regementsläkare och förste bataljonsläkare, såsom medicinalstyrelsen föreslagit, anser jag också hafva skäl för sig. Jag vill därför inskränka mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Lasse Jönsson: Emot herr Wretlind ber jag få säga, att medicinalstyrelsen väl måtte hafva lika god reda som han på huru pass stor efterfrågan det är på militära läkaretjenster. I medicinalstyrelsens utlåtande heter det, »att under sådana förhållanden lediga 2:dra bataljonsläkaretjenster likväl fortfarande voro temligen eftersökta» o. s. v. Medicinalstyrelsen erkänner sålunda, att platserna äro eftersökta, Medicinalstyrelsen har i ansökningen till Kongl. Maj:t om denna saken anfört många skäl och sökt upp både små och stora sådana för att uppvisa behovet af en lönetillökning, men det skäl, som herr Wretlind anfört, nemligen att det skulle vara brist på sökande, har ej af densamma blifvit anfördt, utan den säger tvärtom, att platserna äro temligen eftersökta. Det är också klart, att yngre läkare äro glada att få dessa platser med utsigt att sedermera erhålla befordran och slutligen pension. De hafva ju dessutom frihet att idka egen praktik och derigenom skaffa sig betydliga biinkomster.

Då jag sålunda icke tror, att något behof förefinnes att höja dessa löner, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Danielson: Jag är i hufvudsak förekommen af herr Lasse Jönsson.

Såsom herr statsrådet erinrade, har i denna punkt hela statsutskottet varit ense, och jag hade därför trott, att man i detta fall äfven skulle vara temligen ense i riksdagen.

Det är ju icke att undra på, att en och annan röst kan höja sig för en förändring i detta fall, men jag tror icke, att här föreligga några fullgiltiga skäl därför. Hvad utskottet här anfört för sin hemställan om afslag grundar sig helt och hållet på hvad dels medicinalstyrelsen, dels Kongl. Maj:t sagt, nemligen att dessa läkare hafva god tillgång till enskild praktik. Utskottet har därför ansett, att det är en förmån för dem att jemte den enskilda praktiken få en fast anställning i statens tjenst, och det har också visat sig att, när en bataljonsläkareplats är ledig, finnas många sökande. Nu har visserligen en talare upplyst, att till en dylik tjenst, som nyligen anslagits ledig, ingen sökande anmält sig; men detta kan väl icke utgöra något skäl för att höja lönen för alla bataljonsläkare. Det har väl ganska ofta händt, att tjenster varit lediga, utan att någon sökande anmält sig, men icke har man därför genast höjt lönerna för hela tjenstemannaklassen i fråga.

Då nu inga nya skäl blifvit anförda för den ifrågasatta löneförhöjningen, anser jag, att i frågans nuvarande skick utskottets förslag bör bifallas, och jag anhåller alltså om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad; och sedan propositioner gifvits å de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. c).

Bifölls.

Punkten 4.

Bifölls jemväl.

Punkten 5.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att hälften af det för beredande af i statsrådsprotokollet föreslagen aflöning åt sex fördelningsintendenter samt sex hos dem anställda skrifbiträden erforderliga belopp måtte med 17,070 kronor årligen från och med ingången af år 1891 få af anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar utgå.

*Angående
arvodet åt
sex fördel-
ningsinten-
denter m. fl.*

I sammanhang dermed hade Kongl. Maj:t under anslaget till beväringmanskapets vapenöfningar i punkten 10 uti statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att medgifva, att hälften af det för beredande af den föreslagna aflöningen åt sex fördelningsintendenter och sex hos dem anställda skrifbiträden erforderliga belopp måtte med 17,070 kronor årligen från och med ingången af år 1891 få af anslaget till beväringmanskapets vapenöfningar utgå.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 41) hade friherre *B. A. Leijonhufvud* hemställt, att reservationsanslaget till indelta arméns vapenöfningar måtte ökas med 17,070 kronor samt likaså förslagsanslaget till beväringmanskapets vapenöfningar med 17,070 kronor till bestridande af utgifterna för aflöning åt fältintendenter och deras skrifbiträden.

Under föreliggande punkt hemstälde nu utskottet att, i enlighet med den af friherre *Leijonhufvud* i ämnet väckta motionen, Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att, för beredande af i statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 11 januari 1890 föreslagen aflöning åt sex fördelningsintendenter samt sex hos dem anställda skrifbiträden, Riksdagen måtte bevilja 34,140 kronor att utgå med hälften, eller 17,070 kronor, af anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar samt med andra hälften, eller 17,070 kronor, af anslaget till beväringmanskapets vapenöfningar.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts af herr vice talmannen *L. O. Larsson*; samt af herrar *Lasse Jönsson*, *Sven Nilsson*, *P. Pehrson* i Törneryd,

Angående
arfvoden åt
sex fördel-
ningsinten-
denter m. fl.
(Forts.)

A. Persson i Möraryp, N. Petersson i Runtorp, J. Jonson i Frös-
torp, A. P. Danielson, J. Andersson i Tenhult, H. Andersson i
Bringåsen, Odell och A. Peterson i Hasselstad, hvilka sistnämnda
hemstält: »att hvarken Kongl. Maj:ts förevarande framställning
eller den af friherre Leijonhufvud i ämnet väckta motionen må
af Riksdagen bifallas».

I fråga härom anförde:

Herr Lasse Jönsson: Jag skall taga mig friheten att yrka
afslag på utskottets hemställan, och jag gör det på de skäl, som
finnas anförda i reservationen. Det är nu tredje gången, som
detta förslag framkommit, utom då det skett i sammanhang med
de stora härordningsförslagen. Det har nemligen varit före både
1884 och 1885 och begge gångerna har Riksdagen afslagit det-
samma. Jag hoppas att detta äfven nu skall blifva Riksdagens
beslut. Vid 1884 års riksdag föreslog Kongl. Maj:t anslag till en
öfverfältintendent och fem fältintendenter med skrifbiträden. Första
Kammaren afslog anslaget till dessa skrifbiträden och nedsatte
den äskade anslagssumman till 43,300 kronor. Men detta oaktadt
afslogs hela anslaget genom gemensam votering med 190 röster
mot 144. År 1885 framlade Kongl. Maj:t åter samma förslag och
begärde ett anslag för ändamålet af 51,260 kronor. Första Kam-
maren tog äfven då bort skrifbiträdena, men icke förty afslogs
hela anslaget vid gemensam votering med 201 röster mot 143. Nu
hafva Första Kammarens statsutskottsledamöter icke blott förordat
dessa skrifbiträden, utan äfven, i motsats mot Kongl. Maj:ts för-
slag, hemstält att anslaget till indelta arméns och Vermlands fält-
jägarcorps vapenöfningar skulle ökas med 17,070 kronor och an-
slaget till beväringmanskapets vapenöfningar likaledes med 17,070
kronor. Detta tycker jag borde ännu mera gifva Andra Kamma-
ren anledning att nu afslå denna framställning, som enligt min
tanke kan anses vara mindre nödvändig, åtminstone för närvarande.

Jag yrkar därför, som sagdt, afslag på utskottets förslag.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet friherre
Palmstierna: Jag skall naturligtvis hemställa om bifall till
Kongl. Maj:ts proposition.

Då detta är en sak, som enligt min öfvertygelse är af mycket
stor vikt för armén, både i krig och fred, ber jag att nu litet
närmare få ingå i frågans detaljer.

När en svensk arméfördelning skall föras i fält, sker det med
en styrka af 15,000 man och 3,000—4000 hästar. Fördelnings-
chefen och hans stabschef äro då fullt upptagna af de militära
sakernas ordnande, och det är därför nödvändigt, att fördelnings-
chefen vid sin sida har någon, som svarar för att hela denna massa
af människor får icke blott mat, hvarförutan armén icke kan rycka
fram, utan äfven kläder, skodon, aflöning m. m., och detta blifver
fördelningsintendentens sak att ombestyras. Denne skall tillika
vid en mobilisering ansvara för att intendenturen ordnas; att ma-

gasinerna på operationsbasen blifva fyllda, så att fördelningen vid dess uppmarsch och koncentrerings har allt hvad den behöfde. Jag tror icke, att den, som satt sig in i saken, kan bestrida att denne person är nödvändig likaväl i krig, som vid mobilisering. Dylika tjänstemän hafva också alltid funnits, ehuru under olika benämning, såsom fältkommisariater m. fl. Twistigheten i detta afseende torde sålunda endast gälla, huruvida det kan vara nödigt att hafva fördelningsintendenter äfven under fredstid. Jag vill då nämna, att först och främst behöfves det för att personerna i fråga skola vara fullt dugliga i fält, der de hafva en mycket ansvarsfull plats att fylla; ty då måste man hafva personer som förstå sig på att handla i stort, och för att kunna detta måste de hafva haft tillfälle att göra sig förtrogna med alla detaljerna af sina åligganden, hvarigenom de kunna ordna så att allt går så fort och väl som möjligt. De förutvarande fältkommisarierna kunde icke fylla dessa platser på sätt önskligt var, hvilket vår armé och särskildt landtvärnet fått på ett beklagligt sätt erfar. Detta har likväl icke berott på bristande duglighet hos fältkommisarierna, utan derpå att man måste ställa för stora fordringar på dem, som voro alldeles ovana. En hastig mobilisering är något, som alla civiliserade samhällen söka åstadkomma. Förut gick det till på annat sätt; man tog ett halft år på sig för att göra sig i ordning för kriget. Nu deremot, då de värnpligtige skola i så stor skala ingå i armén, söker man skjuta upp mobiliseringen så mycket som möjligt för att icke mer än nödigt rubba de privata förhållandena; då kan det ock hända, att de politiska svårigheterna kunna gå öfver, så att ingen mobilisering behöfves. Man inskränker sålunda öfvergången från freds- till krigsfot så mycket som möjligt. Detta har en stor fördel jemväl deri, att det kostar så mycket att hålla armén på krigsfot. När svenska armén är mobiliserad, kostar han en half million kronor om dagen att underhålla. För hvar dag man uppskjuter mobiliseringen vinner man sålunda en half million kronor. Man kan ju hoppas, att en mobilisering skall dröja så länge som möjligt, men hvad jag nu nämnt, visar i alla fall, att förevarande sak har en stark ekonomisk sida.

Detta angående behovet af dessa fördelningsintendentsbefattningar. Hvad nu beträffar dessa tjänstemäns arbete under fredstid, har det förut inom riksdagen yttrats, att de skulle just icke få någonting att göra, och med anledning häraf uppdrogs åt fältförvaltningskomitén att yttra sig om de göromål, som under fred borde uppdragas åt de ifrågasatta fältintendenterna. Herrarne hafva måhända af den vidlyftiga promemoria, som åtföljer statsverkspropositionen, sett, att detta icke skulle blifva obetydligt. Så är det bland annat nödvändigt att i den mån arméns storlek stiger, söka decentralisera krigsförvaltningen. Hittills har alltsammans koncentrerats hos arméförvaltningen, ehuru det endast med yttersta svårighet gått för sig. Arbetet har ökat sig till den grad, att arméförvaltningen å intendentsdepartementet icke hunnit med allt, som det skolat göra, utan måst svara statsrevisorerna, att det eller det ärendet har departementet icke medhunnit att ännu gran-

*Angående
arfvoeden åt
sex fördel-
ningsinten-
denter m. fl.*
(Forts.)

Angående
arfvoden
åt sex
fördelnings-
intendenter.
(Forts.)

ska. Personalen är för fåtalig, och arméförvaltningen har därför också för några år sedan hemställt hos Kongl. Maj:t om ökning af tjänstemännens antal, men Kongl. Maj:t har skjutit undan denna fråga, tills dess man finge se om icke fältintendenter kunde erhållas, hvilka skulle underlätta arméförvaltningens arbeten och sålunda göra förökningen af dess tjänstemannapersonal tills vidare obehöfelig. En decentralisering från arméförvaltningen till fördelningscheferna skulle å andra sidan motsvaras af att såväl de militära som de ekonomiska angelägenheterna skulle centraliseras vid hvarje arméfördelning, hvilket jag anser vara af stor vikt. Ty det är en oegentlighet att ett regemente i militäriskt hänseende står under generalbefälhafvaren men i ekonomiskt afseende direkt under arméförvaltningen. Dessa begge saker, den militäriska och den ekonomiska, äro så sammanbundna, att de borde följas åt. Derigenom skulle man också få full valuta af de arbetskrafter, som finnes hos fördelningschefen och hans stab, och det är endast på detta sätt fördelningschefen kan uppfostras till sin blifvande verksamhet, som består icke blott i att disponera trupperna, utan äfven tillse att deras materiella behof blifva behörigen tillgodosedda.

Man ser nu, att vid de olika regementena ekonomien skötes icke obetydligt olika. Visserligen äro såväl regementscheferna som regementsintendenterna intresserade för saken, men den ene är mera intresserad för den rent militära sidan än den ekonomiska och tvärtom. Det har också i framlagda arméorganisationsförslag flera gånger framhållits, att den indelta arméns och beväringens beklädnad och underhåll äro allt för dyrbara. Arméförvaltningen har gjort allt hvad den kunnat för att nedbringa kostnaderna och bland annat är ett nytt beklädnadsreglemente utfärdadt, hvarigenom åtskilliga besparingar kunnat ske, men i någon större mån kunna besparingar åstadkommas endast derigenom att fördelningschefen och fördelningsintendenten, som i detalj hafva kännedom om de lokala förhållandena, få taga hand om saken och ordna densamma vid de regementen, der man är minst fallen för att göra besparingar. Jag är öfvertygad om att i detta afseende skulle icke obetydligt kunna göras af fördelningsintendenterna.

Med afseende å provianteringen är förhållandet liknande. Det gäller mycket olika pris vid olika mötesplatser. Om en mötesplats ligger invid en jernvägsknut, är visserligen tillförseln der lättare och flere spekulanter på provianteringen ombesörjande finnas der än om mötesplatsen är mera aflägsset belägen; men det är också en naturlig önskan hos regementschefen, att om han har en bra leverantör, som lemnar god mat åt truppen, han gerna vill behålla honom äfven om han är något dyrare än andre. Provianteringen utbjudes väl alltid på auktion men vid anbudens antagande eller förkastande kan denna önskan göra sig gällande. I dessa afseenden har arméförvaltningen ingripit ganska verksamt för att nedbringa kostnaderna. Men i detta embetsverk kan man icke hafva den detaljerade kunskap, som en fördelningsintendent kan hafva. Stora besparingar kunna här göras och hvad besparin-

gar vill säga, det inser man, då man vet att ett öres minskadt pris pr matportion vid fördelningen gör 3,000 kronor om året. Vidare med afseende å reparationer af byggnaderna och mötesfalten, så är det åtskilligt, som skall göras. Tak skola efterse, planeringar, utdikningar och fyllningar skola verkställas med mera sådant. Nu tillgår så, att från hvarje regemente ingår begäran om medel till hvad som der anses böra göras. Men det är nästan omöjligt för arméförvaltningen att med de tillgångar, som finnas, bestämma hvad som måste göras samma år och hvad som måste vänta. Och då kan det inträffa att om en reparation t. ex. af ett tak underlåtes, så kan deraf komma mycken skada; och reparationen då den skall verkställas ett annat år blifva långt dyrbarare än nödigt varit, om den genast blifvit utförd. Här behöfves en mellanlänk, som tillser att de mest påfallande bristerna å byggnader m. m. afhjelpas, och man har tänkt sig saken så, att för hvarje fördelningsintendent skulle beräknas ett visst anslag och att fördelningschefen och hans intendent skulle se till, att detta anslag användes der det bäst behöfdes för hvarje år.

Under de numera ofta återkommande fälttjenstöfningarne måste det äfven vara någon, som är fördelningsintendent vid hufvudkvarteret, och man måste dertill hafva en person, som känner förhållandena på orten och hvar proviant skall fås och hästar bäst förhyras m. m. Här kan lätt uppstå en prisskilnad på fem, sex till tiotusen kronor.

Hvar och en som har sett på nära håll de olika sätten att hushålla vid olika regementen och som vet huru omöjligt och olämpligt det är för arméförvaltningen att i detalj öfvervaka denna hushållning kan icke annat än lifligt intressera sig för dessa fördelningsintenders inrättande. Kongl. Maj:t har också förut, utom vid framläggande af de stora härordningsförslagen gång efter annan framhållit nödvändigheten af dessa fördelningsintender. Generalintendenten har två gånger efter 1885 begärt dem och Kongl. Maj:t har nu ansett sig böra försöka att ännu en gång framlägga denna fråga för Riksdagen. Kongl. Maj:t har dervid för att göra saken så billig som möjligt föreslagit att deras aflöning nu skulle bestämmas till majors i stället för öfverstlöjtnants, som förut varit föreslaget, äfvensom hemställt, att deras aflöning skulle utgå af öfningsanslagen. Då jag, som naturligtvis är mycket rädd om öfningsanslaget för indelta armén, ansett mig böra föreslå, att af hvardera öfningsanslaget skulle för detta ändamål tagas 17,000 kronor, så har det skett i den öfvertygelsen att dermed skulle ske en motsvarande besparing.

Det har här anmärkts att det icke föreläge några nya skäl, som talade för detta förslag. Jag tror för min del att om skälen blott äro goda, det är likgiltigt om de äro nya. Men dessutom tror jag verkligen att nya skäl blifvit anförda; då i den aflemnade promemorian utvecklas hvad dessa fördelningsintender skulle hafva att göra i fredstid. Slutligen tillåter jag mig framhålla, att om nu denna kammare afslår Kongl. Maj:ts framställning och Första Kammaren bifaller friherre Leijonhufvuds motion, hvilket ju är

*Angående
arfvoden åt
sex fördel-
ningsinten-
denter m. fl.*
(Forts.)

Angående
 arfvoden åt
 sex fördel-
 ningsinten-
 denter m. fl.
 (Forts.)

sannolikt då samtliga statsutskottets medlemmar från Första Kam-
 maren förenat sig derom, så blir följden att frågan måste afgöras
 genom gemensam votering, hvarvid det kan inträffa att friherre
 Leijonhufvuds motion vinner pluralitet och skulle dermed tillkom-
 ma en ökad statsutgift å 34,000 kronor, hvilket kan undvikas om
 Kongl. Maj:ts förslag antages, hvarom jag alltså hemställer.

Herr Danielson: Hvad reservanterna anført såsom skäl för
 deras mening torde vara kammaren bekant, men ett skäl, som för
 mig varit mycket vägande, är icke i reservationen anfördt. Jag
 har tagit i öfvervägande hvad Kongl. Maj:t föreslagit och funnit,
 att Kongl. Maj:t utgått från den åsigt, att med dessa fördelnings-
 intendenter skulle så mycket besparas, att deras aflöning skulle
 deraf till fullo motsvaras. Men deremot har motionären i frågan,
 hvilken är en framstående man inom hären och äfven beklädt plats
 såsom statsråd, ansett, som mig synes, att icke någon synnerlig
 besparing kunde genom dessa intendenter uppkomma, utan att med-
 el till deras aflönande borde till hela beloppet särskildt anvisas.
 För min del tror jag att motionären i sin uppfattning kommits an-
 ningen närmare än Kongl. Maj:t i sitt förslag. Besparingarne
 torde blifva ganska små och det blir då i allt fall nödigt att an-
 visa ytterligare medel. Man kan, i min tanke, med skäl befara,
 att dessa fördelningsintendenter, blifva sjelfständiga tjänstemän,
 hvilka kunna göra och låta huru de behaga, och att en hel del
 vigtiga ärenden af dem ensamt afgöres. För närvarande skall ar-
 mэфörvaltningen, som är ett centralt embetsverk, pröfva de åtgär-
 der, som vidtagas af förvaltningsdirektionerna och regementsinten-
 denterne. Detta verk är således i tillfälle att pröfva och se till
 om vid det ena regementet kostnaderna äro större än vid ett an-
 nat. Hos detta verk finnes den större erfarenheten och förmågan
 att bedöma om prisen på det ena eller andra stället äro för höga.
 Skulle dessa fördelningsintendenter blifva så sjelfständiga, som
 här ifrågasatts, så tror jag för min del, att kontrollen som på före-
 nämnde sätt nu finnes, vore så godt som borta. Man kan väl in-
 fordra förklaring från dem rörande förekommande missförhållanden,
 men man känner allt för väl huru föga rättelse kan göras, sedan
 en sak redan är skedd. Hvad beträffar dessa fördelningsintenden-
 ters stora arbetsprodukt, så finnes härom taladt å sidan 77 i den
 aflemnade promemorian. Här uppräknas nu en sådan massa saker,
 som dessa fördelningsintendenter skulle uträtta, att de omöjligen
 kunna sköta allt detta, endast med tillhjälp af ett skrifbiträde.
 Och hvad skulle derefter regementsintendenterna hafva att göra?
 Dessa skulle sedermera blifva till ringa gagn. Borde det ej vara
 skäl att öfverväga, om det ej vore skäl att gifva dessa regements-
 intendenter då i stället en högre titel och låt dem intaga detta
 framstående rum, som skulle beklädas af fördelningsintendenterna!
 Det är väl alldeles påtagligt, att dessa fördelningsintendenter ej
 kunna framvinga lägre pris än förvaltningsdirektionerna. Ty fin-
 nes icke folk, som vilja sälja till lägre pris, så kan väl föga göras
 deråt. Jag kan därför icke inse, att dessa fördelningsintendenter

skulle kunna göra tjänst såsom gagnande mellanhänder, såsom här blifvit sagdt.

Rörande hvad som här vidare blifvit yttradt om deras nytta vid en hastig mobilisering, så tror jag dock att frågan härom är att betrakta som ett undantag. Och icke kan man väl jemföra nuvarande förhållanden med dem som rådde när landtvärnet var uppådadt och då fältkommisarierna på den tiden hade nn afsedda uppdrag. Det är, som vi veta, svunna tider, då detta hände. Förhållandena i vårt land hafva, lyckligt nog, sedan dess blifvit så förändrade, att man knappt lär kunna känna igen vårt land sedan dess i detta afseende. Uppfattningen i landet är helt annorlunda än då, våra tillgångar och kommunikationer helt olika. Läger man dertill de hufvudlösa åtgärder, som vidtogos, då landtvärnet uppådadades och fick tjänstgöra, och att vi då hade en rätt märkvärdig regent och att allt annat var derefter, så torde någon jemförelse knappt kunna komma i fråga. Här föreligger alltså icke annat än en ren anslagsfråga. Vill man anvisa detta anslag, oakadt det icke är till någon egentlig nytta, då bör man anvisa medlen på sätt motionären föreslagit. Ty äfven om man antager Kongl. Maj:ts proposition, betyder detta icke någon besparing. Anslaget utgår ju i allt fall af allmänna medel, så att någon vinst deraf icke kan vara att påräkna.

Detta är i korthet de skäl, hvarför jag icke velat tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Skulle vid en gemensam votering motionärens förslag gå igenom i stället för Kongl. Maj:ts, så är dermed ingen förlust förenad, då staten i alla händelser ändå får betala kostnaden. Först i sammanhang med en fullständig omorganisation af vår härordning tror jag rätta tiden vara inne att taga denna fråga i närmare öfvervägande och dervid tillse hvad den nya organisationen kräfver. Jag yrkar således afslag å utskottets hemställan och äfven å såväl Kongl. Maj:ts proposition som friherre Leijonhufvuds motion.

Herr Hedin: Herr talman! Då herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, som det synes, med all omsorg undvikit att göra sig hörd inom den del af kammaren, der jag är placerad, så har jag varit nog olycklig att af hela hans anförande icke kunna uppfatta mer än några slarfvor. Jag vet sålunda icke om herr statsrådet begagnade tillfället att här i sitt anförande till kammarens protokoll fylla den märkliga lucka, som förekommer i motiveringen i statsrådsprotokollet. Jag säger att det är en märklig lucka. Ty ehuru i statsverkspropositionen, dels i anförandet till statsrådets protokoll, dels i den bilagda promemorian, användts icke mindre än 14 sidor på att explicera en gammal och således redan känd sak, har han likväl lyckats att få sin motivering anmärkningsvärdt ofullständig, i det hänseendet nemligen, att han råkat glömma eller kanske funnit lämpligt att förbigå den betydliga skilnaden mellan det förslag, som nu är framställt för Riksdagen, och de förslag i samma ämne, som förelågo åren 1884 och 1885, den skilnaden, att det nu begäres anslag till *sex* men

*Angående
arvodet åt
sex fördel-
ningsinten-
denter m. fl.*
(Forts.)

Angående
arfcoden åt
sex fördel-
ningsinten-
denter n. fl.
(Forts.)

vid de nämnda tillfällena till endast fem fält- eller fördelningsintendenter.

Jag skall taga mig friheten, så godt jag kan, att i någon mån fylla denna lucka, så mycket hellre, som jag på samma gång blifver i tillfälle att angifva de hufvudsakliga skäl, hvarför jag kommer att yrka afslag på Kongl. Maj:ts af statsutskottet tillstyrkta förslag. Jag är nemligen icke ense med reservanterna. De anföra bland annat i sin reservation: »säkerligen vore det att befara, att den enhet i förvaltningen, som nu genom arméförvaltningens intendentsdepartement avvägbringas, med den föreslagna nya organisationen blefve splittrad, och kontrollen öfver det hela derigenom minskad». Jag kan för min del icke godkänna detta skäl. För mig står det klart, att såvida man menar fullt allvar med den tanken att göra hvarje arméfördelning till en verkligt själfständig enhet, det icke är nog att skaffa fält- och fördelningsintendenter, utan att man måste också skrida till en decentralisation af materielen, ty i annat fall skall det gå så, att om och när en mobilisering skall företagas, fördelningsintendenterna komma att stå der med två tomma händer eller kanske med händerna fulla af papper; men med dessa papper kan arméfördelningen icke utrustas eller födas eller fortskaffas. Nej, mitt skäl för afslag är ett helt annat än reservanternas.

Om Riksdagen skulle bifalla hvad Kongl. Maj:t har föreslagit, så komme Riksdagen derigenom *dels* att indirekt gifva sitt samtycke till en organisation, som genomförts utan att den förut varit understäld Riksdagens pröfning, *dels också* på samma gång att gifva på hand, att den skall eventuellt när som helst, när något sådant påfordras, votera ett anslag för denna organisation, hvilket man nu fördöljer, men hvilket kan blifva nödvändigt när som helst. När en minister tillstyrker Kongl. Maj:t ett sådant förfaringssätt, hvilket i mina ögon råkar alldeles hafva karakteren af motsatsen till »fair play», så förtjenar han ett annat svar än det beskedliga ja och amen, som statsutskottet här har svarat.

Eller finnes det något sakskäl af den beskaffenhet, att det bör förmå Riksdagen att förbise dessa formelt konstitutionela skäl? Kongl. Maj:t begär anslag till sex fältintendenter i stället för förutvarande fem. Hvarför? Derför att Kongl. Maj:t har företagit en ny indelning af militärdistriktet, förknippad med en anordning som jag helst undviker att karakterisera på det sätt den förtjenar. Jag undviker det därför, att min obegränsade aktning för herr talmannen föranleder mig, att icke låta honom, ens för ett enda ögonblick, råka i någon tvekan derom, huruvida jag öfverskrider min grundlagsenliga yttranderätt eller icke. När denna anordning blifvit undanröjd, då skulle Riksdagen finna sig moraliskt förpligtad — om den nu fattar det beslut, som af statsutskottet blifvit tillstyrkt — att äfven votera aföning, med ett belopp efter nuvarande förhållanden af tillhoppa 14,765 kronor, åt fördelningsgeneral med adjutant i det nya sjetta militärdistriktet, som Kongl. Maj:t har inrättat, utan att dertill hafva inhemtat Riksdagens bifall. Jag frågar därför, såsom jag nyss nämnde, om

denna nya indelning i sak vore så förträfflig, att Riksdagen endast därför bör låta sig förledas att nu binda sig till att när som helst votera denna ytterligare summa, som man för närvarande omsorgsfullt undandolt. Jag skall söka gifva ett svar på denna fråga.

I kongl. kungörelsen af den 18 november 1888 om förändrad indelning af trupperna i fredstid och ny reglering af militärdistrikten säges att denna anordning har vidtagits för att underlätta arméns öfvergång till krigsfot. Hvem — jag menar naturligtvis icke bland militärer utan hvem bland oss andra fattiga, syndiga menniskor, som endast hafva vårt tordiga civila förstånd till hjälp — har krigsministern kunnat hoppas att missleda genom en sådan förevändning? Har han verkligen trott sig kunna inbilla någon att *denna* nya anordning af militärdistrikten skall i någon den ringaste mån underlätta arméns öfvergång till krigsfot? Må han icke komma med den invändningen att det är en temligen gammal tanke, att denna indelning i sex militärdistrikt och sex fördelningar är den för våra förhållanden lämpligaste, ty det lär väl hvar och en begripa att det icke är denna siffran 6, som har någon inneboende trollmagt att underlätta öfvergången till krigsfot. Nej, det är af indelningens beskaffenhet detta beror. Man skall, såsom det heter i 1875 års härordningsförslag, dervid taga i öfvervägande de strategiska och geografiska förhållandena, som påkalla att inom ett visst område alla trupper äro lagda under en och samma befälhafvare. Man har att undersöka hvilka äro de naturliga försvarsområden, i hvilka landet bör fördelas. Denna undersökning har ledt till det resultat, att man föreslagit en indelning af sex distrikt och sex fördelningar.

Den nuvarande departementschefen har deremot gått en annan väg. Han har vändt upp och ned på saken, stält dem på hufvudet i stället för på fötterna, han har icke tagit utgångspunkten, der den skall tagas, nemligen i undersökningen af de strategiska och geografiska förhållandena som böra bestämma indelningen, och derifrån kommit till siffran 6. Nej, siffran 6 har varit utgångspunkten, den på förhand gifna utgångspunkten; rent personliga skäl hafva dikterat densamma, och därför har också indelningen blifvit derefter.

Uti alla de stora härordningsförslagen 1875, 1878 och 1883 har man föreslagit sex fördelningar och sex distrikt, men huru sågo de ut? Från det orimligt stora f. d. 5:te distriktet, som nu kallas det 6:te, afsöndrade man den södra delen, nemligen Dalarne och Gefleborgs län, hvarigenom man minskade det territoriet med omkring en sjettedel. Nu deremot har man gifvit det gamla 5:te distriktet, oförändradt, namn af det 6:te och under namn af det 5:te har man tillskapat ett distrikt af den underligaste form och utsträckning, såsom ses, om man kastar en blick på kartan.

Må man icke en gång till, herr krigsminister, säga oss att skälet har varit, att arméns mobilisering skulle underlättas! Jag behöfver icke nämna det verkliga skälet, då jag förmodar att det icke finnes någon i kammaren, som icke känner det.

*Angående
arfvoden åt
sex fördel-
ningsinten-
denter m. fl.*
(Forts.)

Angående
arfvoden åt
sex fördel-
ningsinten-
denter m. fl.
(Forts.)

Detta förfaringssätt utgör för mig tillräcklig anledning att yrka afslag på Kongl. Maj:ts framställning.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag skall söka att med ett par ord bemöta något af hvad som här har anförts mot denna punkt i utskottets betänkande. Det är, tror jag, en missuppfattning af talaren på kalmarbänken — en missuppfattning som gör att jag nu förstår uttrycket i reservationen — att genom den föreslagna organisationen enheten i förvaltningen skulle blifva splittrad. Jag förstod först icke hvad dermed menades, men nu förstår jag det. Det har måhända icke blifvit tillräckligt utförligt framlagdt uti anförandet till statsrådsprotokollet hvad meningen vore med att dessa fördelningsintendenter skulle blifva sjelfständiga. De skulle icke blifva fullt sjelfständiga, utan meningen vore endast att de i en del detaljer skulle sjelfständigt tillråda vederbörande fördelningschef, men i det stora hela skulle ärendena fortfarande gå in till arméförvaltningen. Fördelningsintendenterna skulle till- eller afstyra, hvarigenom arméförvaltningens arbeten skulle underlättas, men verkets bestämmanderätt skulle bibehållas. Hvad den af talaren omnämnda promemorian beträffar, så är det ju alltid svårt att hålla det rätta mediet. Förut har det alltid anförts att tjenstemännen skulle få för litet att göra, nu säger man deremot att de skulle få för mycket och man anför det såsom skäl för afslag. Det är således svårt att veta hvad som är lagom.

Hvad sedermera beträffar den siste talaren, har jag naturligtvis mycket svårt att bemöta hans med så mycken talent framförda anförande, men jag skall dock försöka att, efter de få anteckningar jag kunnat göra, säga ett par ord.

Först och främst får jag framhålla den historiska utvecklingen af arméns indelning i sex militärdistrikt. Om man går tillbaka ända till Karl XII:s tid, 1717, så finner man att armén då var indelad uti åtta ständiga »tilldelningar», såsom det då hette, och dit hörde äfven de på andra sidan Östersjön förlagda trupperna; 1792 var det sex fördelningar, 1815 indelades armén uti sex »inspektioner», 1833 utnämndes sex generalbefälhafvare; i 1869 års härordningsförslag upptagas tre armécorpser, hvardera på två fördelningar, 1871 års förslag var också tre corpser hvardera på två fördelningar, 1875 års härordningsförslag var på sex arméfördelningar, 1877 års på sex, 1878 års på sex, 1883 års härordningsförslag likaledes på sex fördelningar. Trängkomiténs betänkande går ut från sex fördelningar och sjukvårdskomiténs af år 1888 går äfven ut från sex fördelningar. Jag tror därför att de personer, som hafva suttit i alla dessa komitéer och som hafva afgifvit dessa förslag, ganska väl öfvervägt den geografiska och strategiska lämpligheten af indelningen, och det är icke utan, att äfven jag sökt göra det, så godt jag kunnat.

Förut har det begärts fem fördelningsintendenter samt en, som skulle sköta lifgardesbrigaden. Denne senare togs dock från arméförvaltningen. För ögonblicket minnes jag likväl icke, huruvida

lifgardesbrigaden fick sin intendentshjelp från fjerde fördelningen mot ett inqvarteringsbidrag eller om dertill togs en tjensteman från arméförvaltningen. Armén bestod således af fem fördelningar och en lifgardesbrigad eller tillsammans sex enheter. Men dessa voro sinsemellan ganska olika. Somliga voro större, andra mindre; somliga utgjordes nästan uteslutande af infanteri, på andra voro de olika vapenslagen jemnare fördelade; på somliga fans kavalleri, på andra icke o. s. v. Alla, såväl från de olika försvarskomitéerna som från Riksdagen framkomna, förslag hafva emellertid gått ut derifrån, att hären bör bestå af sex fördelningar. När det då fans möjlighet att utan kostnad göra en sådan indelning, så var det ju allt skäl att göra det, så mycket mer som den skulle förenkla saken och — det vågar jag bestämdt påstå — underlätta arméns öfvergång till krigsfot. Det är också först efter genomförandet af denna indelning af armén i sex fördelningar, som det varit möjligt att kunna i generalstaben med riktig fart bedrifva dessa mobiliseringsarbeten, som man är skyldig att göra undan i fredstid, hur lifligt man än må hoppas att kriget skall dröja så länge som möjligt. Hvarje fördelning består af 4 infanteriregementen, 1 kavalleriregemente och $\frac{1}{2}$ artilleriregemente; och dessutom finnes en kavallerifördelning af 2 stora kavalleriregementen med sitt ridande batteri. Med 6 dylika fördelningar har man ock med fästadt afseende på de geografiska förhållandena tänkt sig den strategiska uppmarschen under de mest sannolika fall, som kunna uppstå i ett blifvande krig.

Hvad beträffar den af den ärade talaren på stockholmsbanken så mycket klandrade indelningen i 6 i stället för förut varande 5 militärdistrikter, så har den nog sina skäl. Att det 5:te (nuvarande 6:te) distriktet var för stort till ytan, det märker hvar och en vid första blick på kartan. Men vid bestämmandet af ett distrikts storlek bör tagas hänsyn icke blott till terrängytan utan äfven till truppernas antal och i detta hänseende mötte i fråga om 5:te fördelningen stora svårigheter att bilda den 12:te brigaden. Den 11:te som utgöres af Dalregementet och Helsingeregementet, är i afseende på storleken lika med alla de öfriga brigaderna. Men de återstående trupperna inom fördelningen eller Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens fältjägarcorpser jemte Vesternorrlands beväringssbataljon, hvarest man nu sökt bringa upp stammen till 300 man, utgöra tillsammans icke fullt en brigad. Man har tänkt på detta också, och framtidstanken har varit, att om det komme en fullständig arméorganisation till stånd och man finge så stort antal trupper, som svarar icke mot landets storlek, ty det är omöjligt, utan mot befolkningens numerär, så skulle denna 6:e fördelning kunna sträcka sig mindre långt söder ut. Genom en sådan anordning skulle Dalregementet och Helsingeregementet kunna i stället förenas med 4:de fördelningen, hvarifrån man sålunda skulle kunna erhålla trupper till besättning af Vaxholm och Stockholm och i alla fall hafva en fördelning i fält öfver.

Hvad beträffar herr Hedins yttrande om missledande och dylikt, så vill jag icke besvara kammaren med att ingå i något

*Angående
arfvoden åt
sex fördel-
ningsinten-
denter m. fl.*
(Forts.)

Angående
 arfvoden åt
 sex fördel-
 ningsinten-
 denter m. fl.
 (Forts.)

svaromål derpå, utan inskränker mig nu till att hemställa, det kammaren måtte bifalla den föredragna punkten.

Herr Hedin: Ett franskt ordspråk säger, att det gifves ingen värre döf, än den, som *icke vill* höra. Jag tänkte att jag hade talat tillräckligt tydligt, då jag sade, att det icke är mot siffran 6 jag gjort anmärkning, utan mot den nya indelningens *beskaffenhet*. Det tjenar således till ingenting att, i syfte att söka vederlägga mig, framhålla, hurusom man flere gånger tänkt sig en indelning i 6 militärdistrikt och 6 arméfördelningar. Detta är ju något som jag också framhållit. En indelning i 6 militärdistrikt hade man, såsom jag ju nämnde, ifrågasatt 1875, 1878 och 1883, men jag erinrade, att det ej är antalet, att det ej är siffran 6 utan att det är indelningens beskaffenhet, som kan inverka på arméns öfvergång till krigsfot. Det är detta jag framhållit, och det vederlägges icke dermed, att en indelning i 6 distrikt varit ifrågasatt, vore det än 6, 7 eller 8 gånger i stället för 3. Jag tror icke, att herr krigsministern skall kunna påvisa, att någon af dem, som föreslagit en indelning i 6 distrikt och 6 fördelningar, fallit på den idén att göra indelningen *sådan* som den nuvarande; och hans påstående att man genom en sådan sammansättning som den han gifvit 5:te fördelningen skulle underlätta arméns mobilisering, det är en opinion, som han icke delar med någon annan militär. Han säger, att det först efter införandet af den nuvarande indelningen varit möjligt att med riktig fart bedriva mobiliseringsarbetet — jag förmodar han menar uppgörandet af plan för mobiliseringen. Men detta blifver i så fall ett misslyckadt arbete, ty det får göras om igen, när militärdistriktsindelningen göres om, och den måste göras om, när denna fråga kommer att behandlas såsom en landets försvarsangelägenhet och icke såsom en — hofleksak.

Herr Danielson: Jag vill blott nämna ett par ord med anledning af herr krigsministerns yttrande rörande den i reservationen gjorda antydan derom, att intendenturväsendet genom den nya organisationens införande möjligen skulle komma att splittras.

Enligt min uppfattning innebar detta yttrande i viss mån ett medgifvande att reservanterna haft skäl för denna sin farhåga. Och det står ju också i anförandet till statsrådsprotokollet ganska tydligt uttaladt, att de nya fördelningsintendenterna skulle vara så sjelfständiga som möjligt. Detta är en tanke, som genomgår hela förslaget. Jag tror således icke, att reservanterna i det fallet hafva misstagit sig.

Jag vill tillägga, att det äfven finnes ett annat skäl, hvarpå reservanterna stödt sin mening. Vi ansågo nemligen, att det vore olämpligt att på ett anslag, som icke vore afsedt för aflöning, anvisa sådan. Detta är ett missförhållande, som förekommer äfven i fråga om andra hufvudtitlar, men som icke längre bör få ega rum. Är det så nödvändigt att dessa fördelningsintendentstjänster komma till stånd, så bör man äfven framlägga en lönestat och låta den ingå under den titel, dit den egentligen hör. Men att anvisa

aflöningen på anslag afsedda för helt andra ändamål kan icke vara lämpligt. Denna omständighet har, som sagdt, varit ett ytterligare skäl för reservanternas framställning.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Bratt: Talaren på stockholmsbänken gjorde en slags vädjan till alla militärer med afseende på olämpligheten af den indelning i sex militärdistrikt, som nu förefinnes. Detta har gifvit mig anledning att begära ordet, ehuru jag icke ämnat yttra mig i föreliggande fråga.

Den ärade talaren förklarade nemligen, att hvar enda militär måste ogilla den af Kongl. Maj:t gjorda indelningen i sex militärdistrikt, och han angaf härför sina skäl, som hufvudsakligen voro af geografisk natur, samt att mobiliseringen *icke* genom denna indelning skulle i något hänseende underlättas. Men det förefaller mig som om, då han beskyller krigsministern att »*icke vilja höra*», han bort tillse, att icke samma tillvitelse med större skäl skulle kunna göras honom själf. Krigsministern yttrade nemligen, såsom vi alla hörde, att afven om i geografiskt hänseende anmärkningar kunde göras mot denna indelning, så har dock den ledande tanken varit att lika stora enheter af de olika truppslagen skulle finnas inom dessa sex resp. militärdistrikt, och detta är ett skäl, som ur militärisk synpunkt måste tillmätas sin gifna betydelse. Att, då man *vill* på krigsfot hafva sex ungefär lika sammansatta fördelningar, en motsvarande indelning af militärdistrikten måste underlätta arméns mobilisering, derom kunna militärerna åtminstone icke hysa mer än en mening, och det förvånar mig verkligen, att »det civila förståndet», för att begagna talarens eget uttryck, icke kan fatta en så enkel och tydlig sak.

Den konstitutionella sidan af frågan vill jag icke inlåta mig på, men ur militärisk synpunkt har jag velat inlägga denna gensaga mot talarens på stockholmsbänken uppträdande mot krigsministern.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Herr talmannen gaf propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan, *dels* på afslag å utskottets hemställan, i hvad denna afsåg friherre Leijonhufvuds motion, och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och *dels* på afslag å såväl nämnda framställning som friherre Leijonhufvuds motion: och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes blef nu, sedan till kontraposition antagits bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, i fråga om 5:te punkten i statsutskottets utlåtande N:o 5, afslår såväl Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning som friherre Leijonhufvuds motion, röstar

Ja;

Angående arfvoden åt sex fördelningssintendenter m. fl.
(Forts.)

Angående
arvodet åt
sex fördel-
ningsinien-
denter m. fl.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å nämnda motion, bifallit oförändrad Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen visade 140 ja mot 65 nej; varande alltså beslut fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Punkten 6.

Bifölls.

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.

Punkten 7.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen:

att, med godkännande af i statsrådsprotokollet den 11 januari 1890 angifna grunder för organisation af en trängbataljon å Karlsborg jemte hvad som föreslagits beträffande personalens aföning, till genomförande af den del utaf bataljonens organisation, som skulle komma att ega rum under år 1891, anvisa 100,000 kronor;

att medgifva, att de besparingar, som under uppsättningstiden kunde å de för den nya trängbataljonen afsedda medel beredas, måtte af Kongl. Maj:t disponeras för bestridande af uppsättningskostnader och öfriga med organisationens genomförande förenade utgifter; samt

att, vid bifall härtill, låta under anslaget till trängen såsom reservationsanslag uppföra nyssnämnda belopp och hemstälde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Vid punkten funnos fogade reservationer:

af herr vice talmannen *L. O. Larsson*;

af herrar *Lasse Jönsson*, *Sven Nilsson*, *P. Pehrson* i Törneryd, *A. Persson* i Mörap, *N. Petersson* i Runtorp, *J. Jonson* i Fröstorp, *A. P. Danielson*, *J. Andersson* i Tenhult, *H. Andersson* i Bringåsen, *Odell* och *A. Peterson* i Hasselstad, hvilka hemstält, att Kongl. Maj:ts framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Lasse Jönsson: På de skäl, som blifvit i reservationen anförda, tager jag mig friheten yrka afslag å denna utskottets hemställan.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag får naturligtvis yrka bifall till Kongl. Maj:ts

förslag och måste äfven nu besvåra herrarne med en något längre framställning af förhållandena.

Om man då går till en svensk fördelning på omkring 15,000 man, när den marscherar ut i fält, så blir fråga om behovet af träng. Trängen sönderfaller egentligen i tvenne afdelningar: det egentliga trängkompaniet och sjukvårdskompaniet. Det egentliga trängkompaniet har att framföra proviant och furage. Hvad då först provianten beträffar, bär hvarje karl på sig två å tre reservportioner, hufvudsakligen bestående af hårdt bröd och konserver, som tagas till i nödfall, då han icke kan skaffa sig annan mat. För öfrigt har bataljonen på sina lifsmedelsvagnar två portioner per man. För att icke reservportionerna skola behöfva tillgripas, måste således nya portioner framföras hvar eller minst hvarannan dag. För detta ändamål marscherar bakom afdelningen hela den stora trängen, som innehåller bland annat fyra proviantkolonner och fyra furagekolonner. Proviantkolonnen består af 60 vagnar och har en portion per man å fördelningen, summa fyra portioner. Saken tillgår i allmänhet så, att när marschen för dagen är slut, har en proviantkolonn att hastigt rycka fram till truppen, men det kan mången gång hända, att truppen är så långt i förväg, att trängen icke kommer fram förrän sent på natten till kvarteret eller bivuaken, der den har att söka upp truppen. Sedan får den efter proviantens aflemnande på natten gå tillbaka för att hemta ny proviant, som då antingen är uppdrifven uti orten genom köp eller requisitioner eller forslats på jernväg till på förhand uppförda magasin. Sedan skall trängen åter kanske under mörka nätter och regn och oväder i ilmarscher söka hinna upp den framför marscherande truppen. Dessa fyra trängkolonner äro således i ständig rörelse: den ena hos truppen för att lemna ifrån sig proviant, den andra på marsch tillbaka till magasinerna, den tredje vid magasinerna för att lasta på vagnarna och den fjerde slutligen för att söka hinna upp truppen. Eller också kan det hända, att man tager 2 kolonner och slår i hop dem och då göres samma tur hvarannan dag. Man ser således, att dessa kolonner äro i oupp-hörlig rörelse natt och dag och kunna endast passa på att hvila, då de icke komma längre fram.

Häraf kan man lätt inse nödvändigheten af att hafva dugligt och energiskt befäl, som för dessa stora kolonner fram och tillbaka dag och natt, och likaledes att ega ett dugtigt underbefäl, då det kan ofta hända att kolonnerna måste fördelas på små afdelningar, som på egen hand, på qvällen och sent på natten skola söka upp de olika och skilda truppfdelningarna. Nödvändigheten af dugligt trängbefäl ser man snart sagdt vid hvarje krigsrörelse, och det är ofantligt lätt att framdraga en mängd exempel på, hurusom de bäst planlagda krigsrörelser måst uppgifvas, derför att man ej kommit fram i rätt tid i följd af truppernas kraftnedsättning på grund af otillräcklig föda och derigenom förorsakade sjukdomar. Detta om den afdelning af trängen, som har att föra fram provianten.

Om den andra afdelningen, sjukvårdsafdelningen med dess så

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.*
(Forts.)

nödvändiga sjukvårdskompani och flyttbara sjukhus, är så mycket taladt, att jag skall fatta mig kort derom. Jag vill endast påminna om hurusom i sista fransk-tyska kriget både fransmän och tyskar hade ungefär lika många sårade, men hurusom till följd af sin bättre sjukvård tyskarne förlorade hundratusen man mindre än fransmännen. Det är en siffra som talar, och jag tror, att om man betänker den stora välsignelsen af en förbättrad sjukvård, sådan man numera kan åstadkomma, är det en oafvislig pligt för hvar och en att ställa så till, att landets söner icke blifva underkastade värre lidanden än nödvändigt. Detta är särskildt en nödvändighet för en armé sådan som vår, som till en stor del är sammansatt af beväring, då det är gifvet, att beväringen icke kan ega lika stor motståndskraft som gamla härdade soldater.

Afven här behöfves dugligt och väl utbildadt befäl. Det kan visserligen sägas, att det är läkarne som göra det mesta, men desse behöfva hjälp af underbefälet och andra personer, som se till att de sårade bäras till förbandsstället så ordentligt och hastigt som möjligt etc. När man nu ser på hvad trängbataljonen är afsedd till för fördelning och söker spara så mycket som möjligt samt se till huru mycket man kan späda upp den med beväring utan att förlora all nytta, så kommer man icke längre än till att dela upp en trängbataljon på två fördelningar. Då återstå således nu fyra fördelningar utan träng, d. v. s. utan en fast ordnad träng.

Ty det är alldeles gifvet, att man icke kan helt och hållet undvara en träng, och således får man improvisera en sådan för hvar och en af de öfriga fyra fördelningarne. För hvarje fördelning måste man då taga ut från regementena i runda tal 20 officerare, 50 underofficerare och 200 man för en sådan trängtjenstgöring. Men derigenom nedsättes ganska betydligt dessa regementens i allt fall svaga stamstyrka i förhållande till beväringen, och tillika erhåller man en ganska dålig träng. Ty det är alldeles tydligt, att regementena icke skicka från sig sina allra bästa karlar till trängen. Härtill kommer att det folk, som på det sättet sammanföres, är ovanadt vid hvarandra och vid den nya tjenstgöringen. Och hvad resultat skall det blifva deraf? Jo, att våra egna trupper få lida nöd.

Man har sagt här uti reservationen att, enligt hvad utskottet förnummit, har den redan befintliga trängbataljonen »haft svårighet att hålla sig fulltalig». Jag tror, att detta något beror på ett missförstånd. Efter den sista staten skulle det vara 53 rekryter årligen. Derefter ordnades kasernerna, derefter ordnades öfningsmaterielen, och derefter antalet officerare och underofficerare, samt deras dagaflöning — ty som herrarne veta, är det icke alla officerare och underofficerare, som ha dagaflöning hvarje månad, och när de icke hafva dagaflöning hafva de ej heller tjenstgöring. Första året värfvade man 103 man för tjenstgöring vid trängen, nemligen dels 53 rekryter och dels en del personer, afsedda att blifva underbefäl. Man valde med största omsorg, och jag kan säga att man gjorde ett mycket godt urval. Andra året kunde man icke öka denna styrka, därför att kasernen icke var i ord-

ning, och således kunde man då icke taga mer än 23 man; men sedan har man tagit fulla antalet rekryter och mera. Man ville dock icke då hafva manskapet uppsatt för hastigt af det skäl, att man under en småningom skeende utveckling, finge dem så väl skolade som möjligt.

Här gjordes i föl den anmärkningen, att vid trängbataljonen funnos 80 vakanser. Då tillsades bataljonschefen att han borde sätta upp återstoden. Detta var naturligtvis ingen svårighet för honom att göra, och här är hans skrifvelse, daterad den 17 mars 1890, hvilken visar att det finnes bland det egentliga manskapet ingen vakans, utan att ett nummer är öfverkomplett. Deremot äro två spel vakanta. Men under förra året värfvades cirka 80 man för att komplettera bataljonens styrka. Således möter det icke någon svårighet att hålla den fulltalig, utan förnämsta orsaken till att man i början höll bataljonens numerär fåtalig, var den, att man ville sätta upp densamma på det bästa sätt man kunde och jag tror att det visat ett godt resultat.

Reservanterna säga emellertid att man icke vunnit tillräcklig erfarenhet, huru trängväsendet bäst bör ordnas i vårt land. — När trängbataljonen först sattes upp, sökte man naturligtvis sätta sig in i de olika organisationerna för trängväsendet i de olika länderna, och man fäste dervid särskildt afseende vid Baijern, såsom det land, hvars organisation i förevarande hänseende lättast och bäst kunde tillämpas på våra säregna förhållanden. Jag tror att man dervid lyckats mycket väl. Ty det har icke från något håll blifvit satt i fråga någon ändring af trängens organisation. Trängen har deltagit i trenne fälttjenstöfningar och dervid haft ganska kinkiga uppdrag, men den har städe fyllt dem mycket väl. Det har under dessa fälttjenstöfningar icke funnits någon natt, då icke hvarje trupp, hvarest den befunnit sig, och huru sent den kommit fram, fått fram sin mat genom trängen. Och jag vågar påstå att det finnes ingen trupp, som så hastigt blifvit populär inom armén som trängen, eftersom hvar och en har erfarit hvilken nytta den haft med sig. Jag vågar äfven påstå att det finnes ingen trupp, som så lämpar sig för vår säregna organisation af stam och beväring som just trängen. Ty på samma gång som den med nödvändighet förutsätter dugligt befäl och underbefäl, finnes ingen trupp, der man i förhållande till stammen kan använda så mycket beväring, som man här har tillfälle till. Ty det är tydligt att till slagteri-göromål sådana beväringssynglingar passa bäst som äro slagtare; till bagerisysslor man bäst kan använda dem, som äro bagare; till körandet af proviant-, fourage- och sjukvagnar, dem som i det privata lifvet blifvit vanda vid körslores förrättande; till sjukvård apotekare och medicine kandidater o. s. v. Det är således icke någon trupp, der man så kan tillgodogöra sig privatlifvets förrättningar, som just här. Och dertill kommer att, då organisationen af trängen tillåter användningen af sju gånger så mycket beväring som stam, så finnes det heller icke någon trupp, der man får så stor valuta för organisationskostnaderna, som i fråga om trängen.

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)

På dessa skäl, som således icke blott äro *militära* utan rent af *humanitära*, hoppas jag att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag vill icke förneka, att vårt lands armé kan vara i behof af ett bättre trängväsende, än hvad den nu har. Skälet för mig att yrka afslag på Kongl. Maj:ts förslag är således icke, att jag är öfvertygad om att med trängväsendet är i allo välbestäldt. Jag skall skynda mig att anföra hufvudskälet, hvarför det icke synes mig tillrådligt att nu bevilja anslag af ifrågavarande storlek och natur. Man bör nemligen först hafva tillmötesgått dem som önska, att i första hand ett rättvisare beskattningssystem måtte införas, innan man går vidare i ordnandet af försvaret och beviljandet af de kostnader, som dermed skulle följa. Det ligger ju i sakens natur, att det skall kännas hårdt och obilligt för dem, som nu hafva extra bördor för försvaret, att åtaga sig nya bördor. Statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet har nyss sökt bemöta en del af hvad reservanterna anfört. Men herr statsrådet förbigick hvad reservanterna yttrat derom huruledes nu till stor del vårt lands försvarskostnader träffa en särskild samhällsklass. Man måste efter mitt förmenande hålla fast vid detta och noga tillse att kostnader, så vidtomfattande och stora, som dem ett någorlunda tillfredsställande försvar kräfver, blifva så rättvist som möjligt fördelade efter de olika samhällsklassernas skatteförmåga. Detta synes mig vara det allra första vilkoret för att fortsätta med en förbättring af försvarsväsendet.

Man kan alldeles icke tillbakahålla den tanken, att ökningen utaf vårt lands försvarskostnader synes vilja gå fram med allt för stora steg. Den ökning, som nu föreslås på 4:de och 5:te hufvudtitlarne, går upp till 3,201,000 kronor mera än 1890 års statsreglering utvisar. Minskar man emellertid denna föreslagna ökning å 1891 års riksstat med det belopp, som afgick genom Första Kammarens beslut i grundskattefrågan, eller 440,000 kronor, så återstår dock en ökning, om Kongl. Maj:ts framställningar på 4:de och 5:te hufvudtitlarne vinna Riksdagens bifall, med icke mindre än 2,761,000 kronor. Det synes mig, att ingen borde eller kunde förundra sig öfver, om man vid det förhållande att kostnaderna för vårt försvarsväsende, rust- och rotehållsbesvären oberäknade, redan gått upp till öfver 30,000,000 kronor ville förfara varsamt, när man försöker reformera landets försvarsväsende. Det är redan enligt mitt förmenande så pass stora kostnader för vårt lands försvar, så att jag tror, att vederbörande, om de vilja göra detta bättre och mera effektivt, i främsta hand böra reformera inom den redan uppnådda kostnadssumman och icke endast tänka på sådana reformer, som blott medföra ökade utgifter. Det är äfven af sådan hänsyn, som jag för min del icke allenast i denna utan också i hvarje annan dylik fråga, som afser en betydligare tillökning i kostnader för landets försvar, måste tillsvidare vara emot sådana framställningar, och jag förblifver fortfarande emot dem in till dess att man först fått ett beskattningssystem, som afser att låta

oss efter rättvisare grunder än de nu gällande känna oss skyldiga att bidraga till underhåll af landets försvarsväsende.

Jag har här i korthet anført de hufvudsakligaste skälen för mig att yrka afslag å Kongl. Maj:ts föreliggande framställning och ber nu att få yrka bifall till reservationen.

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Truedsson*.

Herr Nyström: Jag vet väl, att, då det nu åter blir tal om trängen och de uppgifter, denna har att tillgodose, man föreställer sig att diskussionen genast skall slå in på det sentimentalas område, och att det nu, såsom vid föregående tillfällen, skall blifva alltför mycket tal om nöd och olyckor och ansvar, om huru de sårade förgås utan hjälp, om huru soldaterna svälta eller icke kunna strida, emedan förråden icke i rätt tid kunna framskaffas m. m. En och annan är väl redan färdig med inkastet: »nu få vi väl höra de sedvanliga öfverdrifterna».

Hvad öfverdrifterna beträffar, herr talman, tror jag för min ringa del, att vi i den dag, som är, snarare hafva för litet, än för mycket af känslfullhet, och att det visst icke skulle skada, om det oftare komme påminnelser om fosterlandskärlek, försvarspligt m. m. Och nöden och olyckorna kunde nog förtjena att än en gång framhållas. Men om man icke vill höra mera om dessa, kunde äfven tänkas att diskussionen skulle få en annan utvikning. Man fruktar måhända att här skall blifva alltför mycket tal om de ödesdigra orden: »för sent», att någon skulle alltför mycket framhålla varningar i den vägen, att många måhända i tanke på den dom, som innefattas i detta: »för sent», skulle vara angelägna att rätt kraftigt och utförligt framhålla sin mening i denna del af försvarsfrågan, samt att äfven detta skulle leda diskussionen in på en tonart, som vore alltför högstäm. Det kunde visserligen ock vara skäl för något hvar att sålunda fritaga sig från det ansvar som häftar vid försummelse i detta stycke. Men jag tror mig veta att man icke önskar sådana framställningar, utan vill se saken mer från den praktiska synpunkten. Nåväl, låtom oss då taga frågan från den torraste prosans synpunkt! Den viktigaste invändning, man derifrån framkastat, är, att vi icke lyckats hålla den redan bestående trängbataljonen fulltalig. Denna invändning är redan besvarad, och vi veta ju nu, att manskapet är fulltaligt. Hvad giltighet denna anmärkning än förut haft, så kan den alltså icke nu vidare upprepas. De förhållanden, som lågo till grund för anmärkningen, äro undanröjda och följaktligen äfven dermed anmärkningens beviskraft.

Man har vidare sagt — och nu kommer jag in på den siste talarens anmärkningar — att vi icke hafva anledning att företaga någon ökning af vår armé. Utom det att jag vågar bestrida denna utsaga i sin allmänhet, kan man väl säga, att denna trängens utvidgning icke är någon ökning af vår truppstyrka, utan blott ett medel att hålla den, vi redan hafva, effektiv. Detta är dock en helt annan sak och bör icke förblandas med en ökning af armén.

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)

Det nu begärda anslaget har i viss mån en annan natur än vanliga militära anslag, dels i afseende på ändamålet, dels i afseende på medlen. Ty ändamålet är ej att skapa nya stridskrafter utan, som sagdt, att göra dem vi redan hafva effektiva och medlet är att skaffa en mängd ungt folk undervisning och öfning i helt borgerliga färdigheter och handteringar, hvilken utbildning sedan bör komma dem och andra till godo. Ett så godt medel till ungdomens utbildning bör man väl här kunna antaga, utan att låta tillbaka hålla sig af påminnelser om att det skulle vara ett ökande af vårt försvarsväsende. Man har icke nekat till att trängen är behöflig, och jag tror, att den är *mycket* behöflig, samt att man har fullt fog att säga, det den är ett nödvändigt villkor för arméns effektivitet. Och dock vill man vägra under väntan på en annan härordning. Man låter då svenska folket handla ungefär på samma sätt som den man, hvilken vägrade att hålla i ordning det enda gevär, han hade till sitt skydd, under beräkning att han i framtiden skulle få ett bättre. Låt vara att hans vapen ej är af nyaste konstruktion, det är dock det enda han har. Lemnar han detta i bristfälligt skick endast af det skäl att han hoppas få ett bättre, kan det gå honom illa. Medan han väntar på ett bättre och försummar det han har, står han utan värn.

Jag upprepar, att man icke velat förneka, att trängtrupperna äro nödiga för att hålla armén effektiv, men ändock, oaktadt det från ena hållet är bevisadt och från det andra ej förnekadt att de äro nödvändiga, vill man icke vidtaga den föreslagna utvidgningen af trängen därför, att man vill ställa denna sak i samband med grundskattefrågan. För min del, och det har jag sagt förut, skulle jag önska, att denna fråga vore afgjord på det sätt billigheten kräfver och hoppas också att så skall gå, men hvilket samband den har med den föreliggande frågan, kan jag icke begripa, ty huru det än kommer att gå eller när helst dessa frågor om grundskatteafskrifning m. m. blifva afgjorda, så vill väl ingen i denna kammare förneka, att vi under väntetiden, innan vi komma derhän, dock skola hafva ett försvar och en här, och skall denna här finnas så måste den duga till något och skall den duga till något, måste den hafva nödig trängstyrka. Sålunda är det härigenom bevisadt, att arméns trängväsende måste finnas och utvidgas oberoende af tiden för grundskattefrågornas afgörande.

Men, säger man från andra hållet: vi vilja icke göra något åt trängen, förr än vi få klart för oss hvilken annan härordning, vi få. Detta är det andra skälet. Derpå svaras af de sakkunnige, att huru än denna nya härordning må blifva, behöfves dock alltid *minst* den utvidgning af trängen, som nu ifrågasatts. Man har således äfven bemött detta skäl. Jag kan således icke finna, hvarken att grundskattefrågan eller en blifvande härorganisation kunna utgöra hinder för en utvidgning för närvarande af trängen, då den under alla förhållanden är nödvändig, och ber få fästa uppmärksamheten derpå, att det är alldeles gifvet, att denna utvidgning är *behöflig*, samt att här endast sagts, att den af andra anledningar bör *uppskjutas*. Två af dessa anledningar har jag nu

påpekat, och dervid sökt visa, att de icke utgöra några verkliga skäl. — Vi komma nu till det tredje, som lyder så, att ehuru armen har behof af denna utvidgning af trängen, så kanske den dock icke behöfver genomföras just nu, utan vi hafva nog tid på oss att göra detta och kunna vänta härmed med lugnt samvete. Men, herr talman, mot detta lockande: icke nu! ställer jag för min del, utan att frukta för att blifva beskyld för sentimentalitet eller pessimism, det varnande »för sent!» Må dessa två åsichter kämpa mot hvarandra, och må hvar och en afgöra frågan för sig efter sin insigt och känsla af ansvar.

Jag yrkar bifall till det kongl. förslaget.

Med herr Nyström förenade sig herrar *De Laval, Werner, Styffe, Lindmark, Höglund, Berndes, Lund, Sundberg* i Vexjö, *Vretlind, Broström* och *Crafoord*.

Vidare anförde:

Herr Bratt: Då denna fråga vid förra årets riksdag behandlades, hade jag tillfälle att derom uttala min uppfattning; och att sedan dess denna icke undergått någon förändring, torde jag väl knappast behöfva försäkra.

Skälen för en förstärkning i vårt trängväsende hafva så ofta framhållits, nu senast för en stund sedan från statsrådsbänken, att jag icke behöfver vidare utveckla dem. Jag vill endast betona, att denna anslagsfråga är af mera humanitär än militär natur, om än erfarenheten hittills gifvit de mest ojäfaktiga vittnesbörd om, att trängtruppen för att kunna fylla sin uppgift måste vara organiserad och utbildad på rent militäriskt vis. Likaså har erfarenheten visat, att der denna militära organisation af trängen saknas, der blifva krigets skördar mångdubbelt större på grund af brist och sjukdom, än på grund af fiendens vapen.

Det fins dessutom, mine herrar, en alldeles särskild anledning, hvarför denna trängbataljon n:o 2 icke bör af Riksdagen afslås. Det skälet framhöll jag redan i fjol, men det är af sådan vikt, att jag tillåter mig återföra det i herrarnes minne äfven i år. Det är detta: Om också staten icke anser sig hafva någon humanitär förpligtelse af här in fråga varande slag mot den stående armen, som består af element, hvilka *frivilligt* förbundit sig att vid behof kläda blodig skjorta för fosterlandet, så är det dock statens ovillkorliga moraliska pligt gent emot den ungdom, som genom en oryggelig *lag* är förpligtad att göra tjänst i första stridslinien — såsom förhållandet är med de sex första årsklasserna af våra värnpligtige — att göra denna ungdom *duglig för kriget*, som numera ställer så ansenliga kraf på dess både fysiska och intellektuella förmögenheter; att *utrusta* och *organisera den för kriget* och, icke minst, hvad just här är fråga om, att sörja för, att *den under kriget får sina oundgängligaste materiella behof tillgodosedda*, så att den hvarken må nödgas frysa och svälta, då den efter marscher och

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.*
(Forts.)

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.*
(Forts.)

strider behöfver vederqvickelse, ej heller dess sjuke och sårade behöfva förgås af vanvård och elände.

Huru har nu staten fyllt denna sin förpligtelse? Svaret härpå känna vi alla: det är högeligen nedslående. Och hvarför är tillståndet i det afseendet så bedröfligt som det är i denna stund? Svaret på den frågan återfinna vi i den motivering, hvarmed Andra Kammarens förtroendemän inom utskottet beledsagat sitt yrkande om afslag å Kongl. Maj:ts förslag. Jag vill uppehålla mig något litet vid denna motivering, i all synnerhet som den talare på blekingebänken, som nyss hade ordet, beklagade sig öfver, att ifrån statsrådsbänken densamma icke hade egnats den uppmärksamhet, som den förtjenade.

Herrar reservanter uttala, som herrarne finna, att *ingen försvarsorganisation får komma i fråga, så länge icke jorden är befriad från »sekelgamla skattebördor»*, såsom de numera heta, sedan man nemligen öfvergifvit det der förut idkeligen upprepade uttrycket »sekelgamla orättvisor» — ett slagord, som man efter den senaste diskussionen i grundskattefrågan väl må hoppas vara en gång för alla förpassadt till förgängelsen. »Ingen försvarsorganisation så länge icke skattebördorna äro aflyftade från jorden», så låter det alltså nu. Det är ju en öppenhet, för hvilken man bör hålla reservanternas räkning; ty man vet nu, hvad man skall rätta sig efter. Här vore nog åtskilliga reflexioner att göra med anledning af detta märkliga yttrande; men jag skall afhålla mig ifrån desse reflexioner, ty dels skulle de ju ingenting säga i sjelfva den sak, hvarom här är fråga, dels skulle de kunna gifva anledning till en bitterhet i form, som jag principiellt vill undvika, i all synnerhet på detta rum. *En* reflexion vill jag dock göra, i det jag tillåter mig jemföra detta nu anförda yttrande med ett annat, af äldre datum, som i *sitt* slag är så märkligt, att det förtjenar att icke falla i glömska. I Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t, dagteknad den 13 maj 1867, återfinner man följande ord: »Nationen kan aldrig med tillräcklig säkerhet och erforderligt lugn hängifva sig åt sin iure fredliga utveckling förrän frågan om betryggandet af dess yttre sjelfständighet på ett tillfredsställande sätt blifvit löst». Sammanställer man detta yttrande med det af denna kammarmajoritets ledande män nu höjda härropet, i sina konsekvenser så lydande: »ingen försvarsorganisation förrän jordbrukets privatintressen blifvit tillgodosedda, det må sedan gå hur som helst med fosterlandets försvarsförmåga och derpå beroende sjelfständighets, ja, då kommer man till åtskilliga reflexioner om huru tiderna förändras och vi med dem. Men *dess*a reflexioner — de göra sig sjelfve.

Vidare påminna herrar reservanter derom, att vårt försvarsväsen i denna stund drager en kostnad af omkring 30 millioner kronor årligen; och detta, förklara de, kan vara nog för försvarsväsendet. Och *är* det icke nog, *är* försvarverket, oaktadt dessa 30 millioner, icke tillfredsställande, då mena de, är sådant icke Riksdagens fel, eller, som det står, »orsaken dertill bör icke tillskrifvas Riksdagen». *Ja, hvar är då orsaken att söka?* Det är en fråga, som det icke

torde vara för mycket begärdt att herrar reservanter skulle lemna besked om, då de anse sig kunna lemna det besked, att orsaken ej är att söka hos Riksdagen. För öfrigt tillåter jag mig fästa herrar reservanters uppmärksamhet på en sak, som de tyckas ha förbisett — märkligt nog af i statsvärf så mångförfarne män som de äro. Jag vill nemligen påminna dem, att man icke försvarar land och rike med blott penningar, vore det så 30 millioner eller 30 gånger 30 millioner. — Men — och detta bör väl bemärkas — vi skulle emellertid kunna med dessa 30 millioner och sannolikt med mindre än så få ett för våra förhållanden lämpligt och betryggande försvar derest svenska folket *derjemte* ville göra den *personliga insats* i värnandet af sitt dyrbaraste goda, hvilken ett fritt och lifskraftigt kulturfolk tillkommer att göra.

Jag kommer nu till herrar reservanters realskäl, om jag så må säga. Derom hafva ju redan från statsrådsbanken upplysningar gifvits, men jag skall dock be att få yttra några ord äfven om dessa skäl.

Reservanterne förklara först, att »den redan befintliga trängbataljonen haft svårighet att hålla sig fulltalig». Då jag läst detta yttrande, skref jag till chefen för trängbataljonen och begärde upplysning, om hur härmed sig förhöle. Hans svar, dagtecknad den 20 i denna månad, innehåller i korthet, att ifrån första stund af sin tillvaro har trängbataljonen haft full tillgång till rekryter och stundom ett större tillöpp af sådana, än man kunnat mottaga. Har svårighet att hålla bataljonen fulltalig, oakadt denna fullt rikliga rekrytering förefunnits, så har detta berott derpå, att det påräknade antalet *rekapitulanter* icke alltid anmält sig. Genom åtgärder, som från krigsstyrelsens sida vidtagits, är emellertid förhållandet i denna stund att bataljonen är fulltalig. Nu finnas nemligen der endast två trumpetarevakanser, men en öfvertalig menig, alltså i det hela en enda vakans, och det är väl till *nuvarande* förhållanden man skall taga hänsyn vid sakens bedömande. Nog är det sant, att trängbataljonens nuvarande fulltalighet icke innebär någon väsentlig garanti för att icke åtskilliga vakanser å nyo kunna uppkomma. Det är nemligen alltid en fluktuation uti antalet rekapitulanter, en fluktuation, som beror på huruvida omständigheterna äro sådana, att karlar finna med sin fördel förenligt att tjena qvar längre än de två första anverfningsåren eller icke. Men denna olägenhet delar trängbataljonen med alla öfriga regementen, som äro organiserade efter samma grunder som den. På det regemente, jag tillhör, var det t. ex. för ett par månader sedan ett ganska betydligt antal vakanser, oakadt alla batterierna för icke längre tid sedan än den 1 sistlidne november fingo full rekrytuppsättning för året. Men får man alltid det påräknade antalet *rekryter*, förminskar detta högst väsentligt betydelsen deraf, att truppen icke oafätligen kan hållas fulltalig till följd af bristande *rekapitulation*. Man bör nemligen väl märka, att hvarje rekryt dock tjänar sina två år och att han derefter, äfven utan rekapitulation, såsom fullt utbildad soldat kvarstår disponibel till krigstjänst intill sitt 32:dra år. Långt ifrån sålunda, att det anmärkta

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.*
(Forts.)

förhållandet skulle innebära ett skäl att *icke* uppsätta en ny trängbataljon, finner jag tvärtom härutinnan just en bestämd och direkt anledning att *påskynda* denna uppsättning.

Vidare förklara reservanterne *nu* detsamma som förekom i deras reservation i fjol, nemligen att man saknar erfarenhet om denna trängbataljons lämplighet för sitt ändamål. Hur förhållandet i det afseendet ställer sig, är nyss från statsrådsbänken påpekadt, men jag vill tillägga några bestämda erfarenhetsrön.

Trängbataljonens tjänstbarhet kommer ju egentligen till heders vid de stora truppsammandragningar, som numera oftare förekomma. Hur förhållandet varit under dessa sammandragningar på de senaste åren, har jag mig särskildt bekant. 1884 var det en dylik truppsammandragning i Skåne. Då fans ännu icke någon trängbataljon. Följden var också den, att trupperna då liksom så ofta förut, på ett högst oregelbundet och otillfredsställande sätt försågos med sina förnödenheter, likasom sjukvården var i samma mån otillfredsställande. Af det regemente, jag tillhör, deltog två batterier i denna manöver. Sjelf var jag icke personligen med, men jag har erfärit, att dessa två batterier t. ex. redan då de efter första marschdagen i regn och kyla gått i bivuak, fingo vänta hela natten på sin förplägning och icke fingo den förrän mot morgonen, då de gjorde sig i beredskap att bryta upp. — 1886 var det en truppsammandragning i Vestergötland. Då gjorde den nybildade trängbataljonen sin lärospån. Jag förde vid denna manöver befäl öfver en temligen betydlig artilleristyrka, 4 batterier; och jag kan vitsorda, att vi hvarje dag i våra bivuaker regelbundet erhöillo och kunde påräkna våra förnödenheter för manskap och hästar. Enahanda vitsord lemnades trängen af alla de andra truppcheferna. Sedermera har trängbataljonen deltagit i fälttjänstöfningarne i Uppland 1888 och i Skåne 1889 — eftersom det icke fins mer än *en* bataljon, så måste han ju vara med öfverallt —; och från alla dessa håll har den fått samma odelade loford. Det är sålunda så långt ifrån, att, såsom reservanterne påstå, man icke har någon erfarenhet om den redan befintliga trängbataljonens lämplighet, att det tvärt om är bevisadt, att den bataljonen, sådan den är organiserad, utbildad och ledd, är för våra förhållanden nätt upp den bästa och lämpligaste man tills vidare kan önska.

Jag nämnde i början af mitt anförande, att der trängväsendet icke är organiseradt som sig bör, der gör döden större offer genom brist och sjukdom än genom fiendens vapen. I detta afseende fins det en hel mängd statistiska uppgifter af stort intresse. Jag skall emellertid här inskränka mig till att framhålla *en*, som hvar och en af herrarna sjelf kan granska, ty den återfinnes i statsverkspropositionen. Den visar huru förhållandet i det afseendet var med Frankrikes och Tysklands arméer under kriget 1870—1871. Den tyska armén, som uttryckte fullt organiserad i alla detaljer och således äfven med ett utveckladt trängväsen, hade i rundt tal 44,000 man döda såväl af sjukdom som af fiendens kulor samt 127,000 sjuka och sårade. Fransmännen åter, hvilkas improviserade arméer uppehöillo kriget, sedan den stående armén blifvit tillfångat

tagen eller innesluten, och hvilka arméers trängväsen var ungefär sådant, som det nu skulle blifva för vår värnpligtsarmé, hade motsvarande siffror af 140,000 och 142,000. Det är ju en kolossal skillnad dessa siffror förete; och med sådana exempel för ögonen samt under förutsättning, af ett krigs *möjlighet* — utan hvilken förutsättning *alla* anslag till militära ändamål måste betraktas såsom dåraktiga — kan jag icke finna annat än, att det är en ren samvetspligt att snarast möjligen ordna vårt trängväsen, hvarför jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts af statsutskottets majoritet tillstyrkta proposition.

Angående anslag för en trängbataljon å Karlsborg.
(Forts.)

Herr Rydin: Jag kan icke lemna obestriddt ett yttrande af representanten på blekingebänken. Han sade, att förr än ett annat beskattningssystem blir antaget, intet kommer att göras för vårt försvar. Dermed menar han naturligtvis ett rättvist beskattningssystem. Men man vet ju, att alla samhällen bemödat sig om att åstadkomma ett rättvist beskattningssystem utan att hafva lyckats deri. Alltid har man varit nödsakad att fördela skatterna på olika sätt och antaga skilda skattereformer för att söka utjemna de orättvisor, den ena eller andra skatten kan hafva medfört. Skulle vi vänta med försvarets ordnande, tilldess ett rättvist beskattningssystem vore genomfördt, skulle det blifva detsamma som, att intet försvar någonsin skulle kunna organiseras, ty det hör till den menckliga ofullkomligheten att man är ur stånd att upptäcka ett beskattningssystem, som är absolut rättvist.

Under sådana förhållanden kan man väl göra sig denna fråga: Hvarför skall man just vända sig mot försvaret och såsom skäl för att motsätta sig förbättrandet af detsamma använda det ofullkomliga uti det nuvarande skattesystemet? Hvarför icke rent af va la banque säga nej till alla anslag, af hvad beskaffenhet som helst, ända till dess skattesystemet är ordnad? Jag kan icke se något skäl, hvarför man skall använda denna princip just mot vårt försvar.

Man klagar och åberopar såsom skäl mot anslaget att denna hufvudtitel är oskäligt hög, och fordrar minskadt anslag, men den har ju icke stigit mycket i jmförelse med samhällets utveckling i sin helhet och inkomsternas stigande. För öfrigt behöfves ju här icke någon ny skatt, då tillgångar finnas öfver i statskassan, som kunna användas lika väl för detta ändamål som till jernvägar och andra produktiva företag. Här är således intet skäl för handen att rigta grundskattemissnöjets udd mot försvaret. Må man rigta den åt annat håll, men må man i första rummet tillgodose försvaret äfven om derigenom möjligen andra samhällsändamål blifva mindre gynnade. Man må säga hvad man vill, så är dock första vilkoret för ett samhälle *det*, att det eger bestånd, och detta kan det numera icke göra utan att det utvecklar försvaret. Hvad särskildt förevarande fråga angår, så står ju trängbataljonen på neutralt område och är alledeles oberörd af en ny arméorganisation. Hur är det möjligt, att man då, när man sjelf erkänner behofvet af en ny trängbataljon, kan vägra anslag till densamma.

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

Vidare kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att här i kammaren framkommit sådana yttranden, som att detta anslag skulle betunga landet med nya bördor. Men hvilka äro väl dessa nya bördor? Äro icke skatterna desamma som förut? Med den beräkning, som blifvit gjord, anser man, att skatterna såväl till sitt nuvarande belopp som i en småningom skeende utveckling skola räcka till äfven för detta ändamål, och det har icke heller reservanterna bestridt.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att man här i kammaren påstått, att det skulle vara en särskild samhällsklass, som af anslaget blefve betungad. Hvad är det för en samhällsklass? Jordegare bestå af furstar, grefvar, baroner, adelsmän, borgare, brukspatroner, possessionater, prester, lektorer och professorer, med ett ord af alla slags människor. Hvad är detta för en samhällsklass? Det vore detsamma, som om man påstode, att Andra Kammaren bestode af en samhällsklass, därför att pluraliteten utgöres den sjelfegande allmogen. Jag har respekt för den sjelfegande allmogen och har intet emot, att den har pluralitet i Andra Kammaren, det kan icke hjälpas och det är i sin ordning, men att den därför skulle utgöra en samhällsklass, som i första rummet skulle tagas i betraktande, när det är fråga om jorden och dess skatter, det kan jag icke gå in på, ty skatt måste alla betala, till hvilken samhällsklass de än höra. Hvem har det för öfrigt bäst stådt för sig, arrendatorn, som icke betalar grundskatt, eller den sjelfegande bonden, som betalar sådan som ett vilkor för åtnjutande af sin eganderätt?

Det har egentligen varit för att få framställa dessa förhållanden, som jag begärt ordet. I sjelfva saken äro redan så många skäl anförda, att flere icke behöfvas. Jag slutar därför med att yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr *Lundberg* instämde med herr *Rydin*.

Herr *Thestrup*: Jag har redan blifvit förekommen af de två närmast föregående talarne, och jag kan därför yttra mig helt kort. Jag kan föreställa mig, att i denna kammare olika åsigter kunna göra sig gällande beträffande nyttan och nödvändigheten af de anslag, som förekomma under denna hufvudtitel, men jag kan icke undgå att uttrycka min förvåning öfver, att denna kammares ledamöter i statsutskottet i denna fråga enhälligt reserverat sig mot just denna anslagspunkt, en punkt, som jag nu i likhet med förflutet är anser vara den viktigaste af alla till Riksdagens behandling föreliggande punkter under denna hufvudtitel.

Angående detta anslags nytta och nödvändighet är så mycket sagdt vid denna och föregående riksdag, att jag nu icke derom behöfver yttra mig. Jag tillåter mig endast att påpeka, hvad som vid många föregående tillfällen framhållits, att denna fråga är mindre af militär än af allmänt mensklig och humanitär natur. Det är en fråga, huru, då förr eller senare den dag kommer, att landets ungdom måste gå ut i fält, vi skola ställa det bäst för

att den förplägning, den behöfver, må komma den till handa i rikligt mått och i rätt tid, och för att den må komma i åtnjutande af den sjukvård, hvaraf den kan blifva i behof.

Beträffande sjukvården vill jag här anföra ett yttrande ur sjukvårdskomiténs betänkande, ett yttrande, der frågan om sanitetsväsendet med tillämpning af nu gällande värnpligtslag beröres, så lydande: »Med anledning af nu gällande värnpligtslag kunna visserligen större styrkor sändas i fält än tillförene; men skola icke vårt lands försvarare gagnlöst förspilla sina krafter i kampen med sjukdomar och duka under för vanvård, måste under fredens dagar, ju förr dess bättre, sjukvårdsväsendet vid armén på ett ändamålsenligt sätt ordnas».

Beträffande trängbataljonen, och hur den sedan ett par år tillbaka verkat, instämmer jag med talaren på göteborgsbänken, som yttrade, att densamma visat sig motsvara sitt ändamål på ett synnerligen förtjenstfullt sätt. Jag behöfver här vid lag icke vädja endast till militärerna inom kammaren, utan till hvar och en af kammarens öfriga ledamöter, som haft anhöriga, hvilka deltagit såväl i de fälttjenstöfningar, som egde rum innan trängbataljonen fans till, som i de öfningar, som efter bataljonens uppsättning föranstaltades år 1886 i Vestergötland, år 1888 i Upland och år 1889 i Skåne. De skola säkerligen vitsorda, att förhållandena ändrat sig till det bättre, ja, till det bästa.

Då dessutom trängväsendets utveckling icke i någon mån berör försvarsväsendets omorganisation, utan kan inrymmas i hvilken som helst sådan, grundad vare sig på värnpligten eller indelningsverket, så anser jag de skäl, reservanterna anført, icke förtjena det afseende, hvarpå de göra anspråk.

Under sådana förhållanden, och då det synes mig, att, om vi vägra hvad som här behöfves, vi derigenom påtaga oss ett tungt vägande ansvar, och att den dag kan komma, förr eller senare, då vi bittert få ångra hvad vi nu efterlåtitt, så ber jag att på det varmaste få tillstyrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Sven Nilsson: Det är icke många år sedan då vi här i kammaren kämpade om framlagda förslag rörande ombildningen af vårt försvar, som flera gånger framlagts för Riksdagen till afgörande, men fallit. Vi fingo då hvarenda gång höra från regeringen såväl som från våra motståndare i kammaren, att landet vore försvarslöst, och att vårt land icke ens kunde försvara sig mot ett anfall af en af de minsta af de andra staterna. Hvad har väl sedan inträffat, som gör denna våra motståndares ställning så förändrad, att, då man redan fått en trängbataljon, man nu vill hafva ännu en till för ett sådant odugligt försvar. För min del är jag af den åsigt, att om våra motståndare hade rätt på den tiden, så ha vi också nu rätt att betvifla att en ny trängbataljon skall vara så nödvändig för försvaret, sådant det fortfarande är.

Man har här i kammaren i dag ställt till oss den frågan, hvad orsaken kunnat vara, att de trettio millioner kronor, som årligen

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

åtgå till vårt försvar, icke blifvit bättre använda, med antydning att detta skulle vara majoritetens i denna kammars skuld. Jag har förut svarat derpå mer än en gång, och jag står för det, mine herrar, att det icke är landtmannapartiets i Andra Kammaren skuld, utan andras, att vårt lands försvar är så odugligt, som det i själfva verket är, och oftast har det varit regeringen, som haft största felet, för att ej tala om Första Kammaren. När man som landtmannapartiet många gånger velat göra ganska mycket för försvaret och äfven hoppats att Riksdagen i sin helhet skall göra något för detsamma, då kan man ej rimligtvis beskylla oss för nihilism, och då det å nyo blir fråga om ett ordentligt förslag till försvar, stäldt på rättvisa och billiga grunder, så bör det icke förefalla underligt, att, när man då vill göra något ordentligt, man nu kämpar emot ett sådant förslag som det föreliggande, och att man icke kan biträda den meningen, att det skall hafva en sådan nytta med sig, som man påstått. Skall det ha någon nytta med sig, så måste man ha ett försvar, som duger till något, ordnad på helt andra grunder än det vi nu hafva. De förslag, som förr framlagts för Riksdagen dels från regeringens sida och dels af vissa ledamöter från denna kammare, för så vidt de godkäfts af kammarens majoritet, hafva gått ut på ingenting mer och ingenting mindre än att, med ett rätt användande af de 30 millioner som, nu åtgå till försvaret, göra detta försvar tre eller fyra gånger bättre än det för närvarande är. Och när icke våra motståndare i riksdagen antagit ett sådant förslag utan man nu vill gå på den vägen att bevilja en million det ena året och en million det andra o. s. v., och då man på fjerd hufvudtiteln nu icke begärt mindre än 1,800,000 kronor ökade anslag, så kan man väl se, hvilken väg regeringen vill gå för att genomdrifva sina försvarsplaner. Jag vill för min del, då jag motsätter mig det föreliggande förslaget, icke insöfva regeringen i den föreställningen, att den skall slippa ifrån att å nyo framlägga ett fullständigt härorganisationsförslag, något som ovilkorligen en gång måste ske, bäst om dermed ej dröjde för länge.

Det kan äfven finnas ett annat skäl, som talar för afslag på Kongl. Maj:ts proposition. Herr Bratt medgaf, att det kan hända, att vakanser framdeles kunna uppstå vid den trängbataljon vi redan hafva, och att den således icke så lätt kan hållas fulltalig. Jag föreställer mig därför, att det icke står för lifvet, om man icke nu beviljar anslag till en ny trängbataljon, och att man skulle kunna gifva sig tid några år för att få se huru den redan befintliga verkar, huruvida den kan såsom nu hållas fulltalig eller det äfven framdeles kommer att uppstå vakanser. Jag tror för min del, att det icke skall blifva svårt att hålla numerärstyrkan fulltalig; detta beror helt och hållet på huru den behandlas. Men det är hufvudsakligen skolorna man bör fästa uppmärksamheten på, huruvida de ordnas så att undervisningen blir till gagn icke allenast för krigets behof, utan jemväl för lifvet i allmänhet. Derpå beror hufvudsakligen, om stammen skall kunna hållas fulltalig eller icke. Detta gäller icke endast armén i allmänhet utan äfven trängen, och det kan vara skäl att se tiden an för att sedermera

gifva sitt utslag, huruvida man skall ytterligare fortgå på den vägen eller ej.

Det har af en talare på stockholmsbänken liksom af en annan talare sagts, att om man ej nu gör något för försvaret, kan det blifva för sent. Jag vet icke i hvilken mening det ordet uttalades, ty uttrycket för sent gillades icke i allmänhet. Men då jag yrkar afslag på den kongl. propositionen, så gäller mitt »för sent» ordnandet af försvaret och skattereformen i sin helhet. Detta lilla af talaren antydda »för sent» deremot anser jag för min del icke vara af så synnerligt stor betydelse, om ens någon. Den tid kan vara temligen nära, då ett förslag till fullständigt ordnande af fosterlandets försvar och skatteväsende är omöjligt att genomdrifva. Man skall nemligen icke, såsom herr Bratt, inbilla sig, att det är den allmänna värnpligten som skall utgöra vårt försvars grundval. Man skall icke inbilla sig, att man skall lyckas genomdrifva ett förslag till försvar, byggt på allmän värnpligt. Och därför tror jag, att då man vill hafva ett bättre försvar för landet, så måste man taga hänsyn till hvad som kan realiseras och hvad folket i landet gillar; något annat förslag går icke. Men ju längre man dröjer med den frågan, desto mer vinner i styrka det ord, som uttalades — »för sent». Det är därför jag obetingadt ställer mig på den ståndpunkten att icke öka utgifterna för landets försvar förr än det blifvit tidsenligt ordnadt, och med den frågan sammanhänger helt naturligt frågan om indelningsverket och grundskatternas afskaffande. Det är därför jag för min del anhåller om afslag på Kongl. Maj:ts förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Andersson* i Hasselbol, *Olsson* i Kyrkebol, *Nilsson* i Skärhus, *Olsson* i Ornakärr, *Nilsson* i Sorröd, *Bromée*, *Andersson* i Baggböle, *Jonsson* i Hof och *Lundström*.

Ordet lemnades nu till

Hans excellens herr statsministern friherre Åkerhielm, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Då jag vid denna riksdag första gången yttrade mig från denna plats inom Andra Kammaren var det med fräjdigt mod. Huru tungt än det för mina skuldror till äfventyrs allt för svåra värf, som mig ålagts, kändes, så var det mig dock kärt att åter hafva fått rätt att tala till män, med hvilka jag förr samarbetat och på hvilkas mogna omdöme — blott det rätt får göra sig gällande — jag lärt mig att lita.

Men tiden har gått fort, och jag blyges icke att erkänna, att det för mig i dag kännes som en mycket tung pligt att här taga till orda. Huru tung den än är, så skall jag dock söka utföra den, och dervid först och främst söka ådagalägga icke blott aktning för den yttranderätt, som jag anser vara ett bland det svenska folkets bästa frihetsankaren, utan äfven den aktning för olika tänkandes meningar, utan hvilken icke gerna ur meningsutbytet den slutliga sanningen kan framgå.

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)

Hvarför finner jag mig tvungen att begära ordet från denna bänk, då jag väl vet, att det varit långt angenämare och vida lugnare att tiga? Jo, det är därför, att jag icke vill stå inför historiens dom såsom skyldig att hafva förtegat de erinringar, låt mig säga anmärkningar, jag nödgas framställa, de vänliga varningar, som jag beder, att man icke måtte illa upptaga. Det är därför, att det enligt mitt förmenande här gäller deras, våra söners och bröders, folkets egna barns väl och bästa, hvilka, då de i farans stund skola gå fram för att värna om den sjelfständighet, som vi säkerligen alla älska lika högt, väl behöfva vara tryggade för att icke få frysa eller svälta, icke behöfva onödigtvis förspilla i fältsjuka det lif och blod, som de äro villiga att erbjuda till landets försvar. Det är denna omständighet, jag tycker att man allt för mycket är böjd att förbise. Det är deras rätt, som enligt min förmening talar så högt, att den på denna plats måste och skall finna sin målsman mot de skäl, som dels under öfverläggningen, dels i reservationen anförts derom att *skattebördorna* först skola lindras. I veten väl, mine herrar, I som ären mine kamrater från fordom, att jag icke är den, som förbiser de fordringar, som ställas derpå att dessa skattebördor böra och måste lindras i den mån och på det sätt sådant ske kan. Men jag vill icke, att man skall anföra detta lindringsskäl vid alla tillfällen; minst af allt tror jag det bör ega giltighet, då det är fråga om, huruledes landets egna barn i farans stund och sorgens ögonblick skola erhålla skydd och hållas vid kraft och lifsmot. Ansvaret för att hafva förbisett denna enkla och från hvarje härordningsförslag fristående fråga, att hafva förbisett den eller underordnat den under andra, låt vara hos många högt talande skatteintressen, det ansvaret blefve för mig för tungt att bära.

Jag har lofvat aktning för alla meningar och vill icke hafva uttalat något klander mot dem, som icke gilla min. Men jag har ansett det såsom min oafvisliga skyldighet att uttala denna min mening just därför att jag, låt vara mot min vilja, står på den plats, der jag nu står. Tala icke om beloppet, mine herrar! Här är fråga om 100,000 kronor, och vi känna alla full väl, huru i jemförelse dermed betydligt statsöfverskottet är. Här är icke fråga om att öka en enda debetsedel med en milliondels öre, icke att öka statsskulden med en milliondels öre. Här är endast fråga om att, viljen I använda det öfverskott som finnes, så kunnen I det. Ni ha rätt dertill. Ja, jag tror ni ha mer än så, jag tror ni ha skyldighet dertill.

Orden måste från denna plats vägas väl. Jag har lagt mig vinn om att icke tala såsom jag mer än en gång tillförene från andra platser inom denna kammare gjort det. Jag dristar dock hysa den förhoppning, att den inneboende innerliga och varma öfvertygelsen om hvilket beslut, som i detta ögonblick är klokast och riktigast, skall af hvad jag sagt klart framgå. Jag har icke längre rätt att framställa något yrkande och jag gör det naturligtvis ej heller. Jag slutar blott med en anhållan eller, om I hellre viljen det, med en bön, att de, hvilkas talan jag anser mig

föra, icke må förgäfvos *lita* till eder, I gode herrar och svenske män.

Vidare anförde:

Herr Beskow: Herr talman, mine herrar! Såsom nyss hans excellens herr statsministern yttrade i sitt behjertansvärda tal, så rör denna 7:de punkt en så liten och obetydlig summa. Det är endast fråga om 100,000 kronor nu och sedan 97,789 kronor 52 öre, som nästa Riksdag skulle bevilja.

Men är denna punkt så obetydlig med afseende på sjelfva den begärda summan, så är den deremot, enligt min tanke, till sin innebörd den viktigaste af alla de 26 punkter, som detta utskotts-betänkande innehåller. Det är fråga om att skydda våra krigare i farans stund, och jag vill fästa uppmärksamheten på hvad som står anfördt å tjuguattonde sidan af Kongl. Maj:ts proposition, der det står taladt om dödssiffran i den franska och tyska armén under det sista kriget. Jag råkade för några dagar sedan en framstående svensk militärläkare, som var med i kriget och var i den tyska arméns generalstab. Han berättade för mig de olika förhållandena inom tyska och franska trängen, och huru ohjelpiga de franska voro, jemförda med de tyska. Jag frågade honom då, huru en jemförelse emellan de franska och de svenska sjukvårdsanstalterna i fält skulle utfalla. Han svarade, att vi voro i det afseendet lika underlägsna fransmännen som de tyskarne.

Den trängbataljon vi hafva är delad i tvenne kompanier, den ena för anskaffningen, den andra för sjukvården, och det är särskildt det senare, som jag ber att få fästa uppmärksamheten på, och angående detta sjukvårdskompani skall jag bedja att få anföra några siffror. Detta kompani delas i tre delar, sjukbärsare-afdelningen, förbinderiafdelningen och trängafdelningen. Vi se här af, huru många olika saker det har att sköta på bataljfeltet. Vi hafva *ett* sådant kompani, och antalet män, som höra dit, utgöres af 57 man af stammanskapet, deri inberäknade två trumpetare och fem ordonnanser, samt vidare af beväringen 286 man, så att summan af manskapet uppgår till 343. Vi kunna lätt se, mine herrar, huru litet detta antal förslår till de magtpåliggande tjänster, det har att utföra. Det skall under striden, såsom det står här i en skildring af förhållandena i denna vägen i en tidskrift om militär helsovård, utgifven af militärläkareföreningen — herrarne behöfva icke blifva förskräckta öfver bokens storlek, jag skall blott läsa upp ett par utdrag, der det talas om hufvudförbandsplatsers upprättande — det skall, då striden utvecklats sig derhän, att det med någorlunda visshet kan förutses, hvar de största förlusterna komma att inträffa, upprätta en eller, om omständigheterna det fordra, två hufvudförbandsplatser. »Vid bestämmandet af hufvudförbandsplatsens läge bör iakttagas, att förbandsplatsen blir belägen på lämpligt afstånd från stridslinien och något så när centralt i förhållande till den truppstyrka, för hvilken han är afsedd, men dock så vidt möjligt undandragen fiendtlig eld och

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)

inflytande af stridens tillfälliga vexlingar». Vi måste söka lefva oss in i de förhållanden, hvarunder de skola arbeta. »Förbandsplatsen utmärkes vid dager genom en hvit flagga med rödt kors jemte svenska flaggan, under mörker med en röd lanternan, anbragta så, att de synas i riktning åt slagfältet». Vi kunna tänka oss, med hvilka blickar de sårade skola skåda hän mot flaggorna och de röda lyktorna, då de känna plågorna och vänta, att sjukbäranne skola komma för att bära dem till förbandsplatsen.

Äfven den afdelning af sjukvårdskompaniet, som tjänstgör på förbandsplatsen, är delad i tre grupper: den sorterande, den förbindande och den opererande. Den sorterande gruppen har att dela de sårade i fyra afdelningar, nemligen 1) de lätt sårade, 2) de svårt sårade, som behöfva transportförband, 3) de svårt sårade, som måste opereras, och 4) slutligen de döende. Vi tänke oss de tjänstgörandes ställning och huru de taga mot de sårade, dela dem på olika afdelningar, huru de förbinda och vårda dem.

Nu, mine herrar, är här en kongl. proposition om att vi skola skaffa oss ett sådant kompani till, d. v. s. en trängbataljon, bestående af två kompanier likasom den vi förut hafva. Detta är en fråga, som borde kunna lösslitas från den stora arméorganisationstanken, som här under debatten framkommer i olika variationer. Det gäller att utsända våra krigare på sådant sätt, att vi kunna med goda samveten tänka, att vi gjort för dessa hvad vi kunnat. Om krigets olycksdagar komma, hvilket kan hända förr än någon anar, så är det icke nog med att vårt manskap skall gå ut i fält efter några veckors öfning — stort icke flere än de år motståndarne öfvat sig — och med sämre vapen än dessa, utan de skola äfven hafva i tankarne, när kulorna hvina: träffas jag nu, skulle det vara en särskild tur om några af de få man, som tillhöra sjukbärareafdelningen, kunna hinna fram just till mig, innan jag dör i stelkramp.

Vi kunna icke veta när denna farans stund är inne, men vi måste vara beredda att möta den, och under den förda diskussionen hafva redan många framhållit orsakerna, hvarför den kongl. propositionen borde bifallas, och skälen derfor äro talrika.

Jag vill till sist vända mig till de ärade reservanterna och deras meningsfränder, som hafva berört grundskattefrågan. Jag hör icke till dem, som anse det vara orättvist, att grundskatterna ännu något afskrifvas, ty jag betraktar dem såsom skulder, och då staten sjelf konverterar sina skulder — staten har nyligen gjort det med sina $3\frac{1}{2}$ procentlån — tycker jag det vara en billig begäran, att dessa fasta skulder äfven något neddrifvas. Men jag hade helst icke velat röra vid denna sak nu. Jag hade helst sett, att detta ämne icke bragts på tal, då sjunde punkten debatterades. Ty det gäller våra söner, de unga, som skola gå ut och blöda, när Sveriges sekelgamla frihet kommer i fara, och då må vi glömma det andra sekelgamla, hvarom enligt min tanke nu allt för mycket talats.

Jag hade en önskan jag ville uttala, jag vågar icke säga en förhoppning utan blott en önskan, och den gick i samma riktning

som den, hvarmed hans excellens herr statsministern slutade sitt anförande. Jag skulle nemligen önska, att det låge inom möjlighetens gräns, att denna sjunde punkt kunde bifallas af Andra Kammaren och helst utan votering. Vi hafva att tänka oss framtida faror, och här gäller det ju icke den stora arméorganisationsfrågan. Det gäller att skydda och rädda våra krigare i farans stund, och om denna stund kommer hastigare än vi vänta — hvilken af herrarne vet, när den kommer — skola vi då icke ängra oss och önska oss denna stund tillbaka. Jag anser denna dag för en stor dag för de aktade reservanterna och deras meningsvänner. En stor stund är nu inne, då herrarne skulle kunna vinna en af de svåraste af alla segrar — *segern öfver sig sjelf*. Och då jag här talar i de unga krigarnes namn, i fosterlandskärlekens och människokärlekens namn, vågar jag uttala detta som min önskan, jag vågar icke säga min förhoppning. Och vinnes denna seger, då skola vi, när faran kommer, kunna möta den med lugn. Ingen vet när den kommer.

Jag tycker för min del att många tecken tyda på, att den närmar sig. Ja, hemska moln synas uppstiga vid Europas politiska horisont — om de äro verkliga åskmoln eller endast sända kornblixtar, såsom många gånger förut, det vet ingen af oss. För min del har jag af samvetsskäl ansett mig tvungen att uppträda i denna fråga, och jag vill lägga herrarne på hjertat den frågan: viljen I icke biträda denna punkt? Pruta på annat, men låt denna stå!

Herr Danielson: Herr talman, mine herrar! Det är en rätt god stund sen jag begärde ordet, och då var icke så mycket sagt i den höga, varma stil, som senare framkommit. Jag tycker verkligen, att man borde reducera frågan till hvad den är och icke söka svinga upp den till ett värde, som den icke har.

Här är endast frågan, om vi skola sätta upp 240 man mer eller mindre, och derpå lär väl icke hela fosterlandets räddning bero. Det är endast ett litet, litet bidrag och intet mer. Men huru skall detta bidrag tillkomma. På hvad sätt och huru, derom är frågan.

Vi hafva såsom reservanter fått uppbära mycket klander därför, att vi vågat beröra en gammal skattefråga i samband med försvaret. Man säger till oss, ni skola visa eder fosterlandskärlek och bifalla hvad som begäres och sedan komma och erinra om skatterna. Detta låter ganska väl, eller hur? Men jag vill byta om åsigten om dessa förhållanden. Herrarne, som tala så bevakande för denna sak och som anse hela vårt väl hvila på 240 man, skulle sättas i samma ställning som vi, och jag tror, att herrarne då skulle se frågan på samma sätt som vi.

Herrarne veta, huru indelningsverket blifvit fastbundet vid jorden genom de gamla kontrakten mellan konung och allmoge. Äro kontrakten brutna af dem man nu förebrår brist på uppoffring? Nej, om vi icke fullgöra ailt, hvad dessa kontrakt innehålla, så få vi förelägganden af Konungens befallningshafvande, och krono-

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.*
(Fortis.)

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)

fogde eller länsman komma och taga ut det vid vite. Vi måste uppfylla våra pligter, men huru handlar staten mot oss? Jag ber att få framhålla, huru annorlunda det var, då kontrakten ingingos. Hvilka bördor lades då på mannen och huru många gånger och huru länge öfvades han på fältmanövrer, och hvad tid åtgick till rekrytbildningen? Det var ingen, som hade någon tanke härfpå, utan först när kriget kom, trädde mannen fram. Nu läggas nya bördor på rust- och rotehållare, och sen man erhållit dessa, så kommer dertill att, ehuru man skaffar karl för rust- och rotehållet, så skall rust- och rotehållaren, om han är i beväringensåldern, gå med som hvarje annan beväringsskarl, och gör man det icke, så hemtas man med kronobetjening och tages med.

Det låter visst grant och upplyftande detta tal om fosterlands-kärlek, och på det hela är det ju så litet det är fråga om. Men just häri ligger faran. Har man väl fått *en* bataljon, kommer man nog att sätta upp den ena bataljonen efter den andra. Nu kommer man med stora ord, men följderna blir, som herrarne nog kunna förstå, den vanliga. Nej, gör oss först likställda med andra, och sedan skola vi, antager jag med visshet, vara lika villiga som de. Jag undrar just om den siste talaren på stockholmsbänken skulle vilja af sin förmögenhet — jag antager att han har förmögenhet — gifva sådana extra skatter, som vi hafva, t. ex. båtsmanshållet, en sak, som jag närmast känner till. Båtsmanshållet är, som vi veta, nu satt på vakans, men afgifterna ingå till staten och användas för att öka den nya sjömannacorpsen eller till flottans behof. Rotehållaren har således en extra skatt till försvaret, icke endast en del grundskatt på min lilla jordlott, hvilken skatt från början tillkommit vid tillfälligt behof af försvar, utan en vakansafgift såsom en stadig utgift för samma lilla jordlott, och skall han dessutom, i likhet med hvarje annan svensk man, betala de allmänna utskylder, som erfordras för aflöningar och dylikt. Jag frågar, är detta rimligt och rätt? Är detta jemlikhet i skatteväg och bidrag till landets försvar?

Äro vi en så ekonomiskt kraftlös och usel nation, att vi icke kunna reglera denna orättvisa, som är en inre och viktig fråga, då hafva vi icke heller kraft att försvara oss såsom vi böra mot yttre faror? Sedan denna fråga — rättvisa i beskattning — blifvit ordnad, och herrarne gifvit oss rätt härutinnan, kom då och fråga, om vi icke äro lika offervilliga som herrarne. Redan nu äro vi många flere gånger offervilliga, men ändå säga herrarne, »att vi blott se på våra egna fördelar och privata intressen». Det var detta yttrande från den värde talaren på göteborgsbänken, som närmast föranledde mig att begära ordet. Kan något sådant, som han yttrade, rimligtvis påstås? Jag tillbakavisar detta, ty det är de små jordbrukarne, som redan i många år hafva burit försvarets tunga och som hafva underhållit en armé på öfver trettio tusen man. Må herrarne sätta upp lika många man efter sina tillgångar, då tror jag att vi skulle bli något så när likställda, ehuru vi dessutom hafva att bära åtskilliga kostnader derutöfver. Man vet ju huru sedan den tiden, då dessa bördor pålades, egendomarne hafva

fallit i värde, och hvad äro väl våra landtbrukares små jordlappar värda i förhållande till de stora och viktiga näringar, som hafva uppstått i städerna, hvilka nu hafva industrier till värden, som endast räknas i millioner, inom sina gränser. Allt detta har under tidernas lopp så väsentligt förändrats, och ändock tycka herrarne, att vi äro så orimliga, om vi påyrka rättelse för skattejorden. Så snart man kommer med något förslag, huru ringa det än må vara, till ändring af denna orättvisa, så förkastas detsamma genom Första Kammarens ständiga obenägenhet att icke vilja höra talas derom. Då så är, torde det vara lika skäl för oss att icke gå in på hvad de vilja. Nej, mine nådige herrar, det är samma taktik som här slagits an, som alltid brukats. Man har talat väl vid allmogen, berömt dem samt sökt på allt sätt taga dem från den vänliga sidan, då man velat hafva en pålaga till stånd, men sedan man fått dem att gå in på hvad man önskade, och när faran varit öfver, då har man icke längre velat höra talas derom eller om någon rättelse. Nu brukar man stora och vackra ord och talar en mängd granna saker, men man vill icke höra talas om den verkliga grund, som ligger här under. Vill man komma med en ordentlig försvarsorganisation och på samma gång gifva oss den rättvisa, som vi hafva att fordra, då skola vi, som jag förut nämnt, kunna vara med om så väl nu föreliggande fråga som ett och annat, men för närvarande anse vi oss hafva goda skäl att afböja. Det är ledsamt att se, huru en del menniskor söka både i tal och skrift utöfva påtryckning medelst frammanande af bilder både i mord och brand och allt hvad de gräsligen i sin fantasi kunna hitta på rörande försvaret, ja, det ser ut som om man ifrade i kapp att för utlandet söka måla ut vårt försvar sämre och sämre, ja, värre än som behöfs. Jag vill dock lemna detta derhän, och ett sådant tillvägagående får stå för vederbörandes räkning, men vill man reducera nu föreliggande fråga till hvad den egentligen är, så skall man icke på det sättet försöka förstora hvad som icke behöfver förstoras. Jag är öfvertygad, att så uselt står det icke till med våra trängförhållanden, och den träng, som vi nu hafva, användes ju blott vid fältmanövrerna. Ja, der kan den nog göra sin nytta, men vid bevaringsöfningarna användes den icke, och således synes mig icke denna fråga vara så stor. Nu har man också talat om, att man bör tänka på framtiden, och att det är i en framtid, som man behöfver hafva denna träng. Nå väl, få vi taga herrarne på orden, då tror jag nog vi skola komma öfver ens, ty äfven vi vilja blott se tiden an några år och sedan lösa denna fråga.

Ja, det kanske icke tjenar mycket till att säga något mera, men jag vill dock hafva uttalat såsom min åsigt, att de stora anslag, som redan nu utgå på denna hufvudtitel, skulle kunna användas på ett mycket mera effektivt sätt och att med dem mycket skulle kunna uträttas, utan att det behöfde kosta ett enda öre derutöfver. Jag mins särskildt, huru som i det stora organisationsförslag, som år 1878 framkom från motionärer i kammaren, och jag var också en af dem, huru som deruti kostnaden för den stora tilltänkta armé-

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

organisationen, som skulle hafva gifvit oss ett fullt tidsenligt och sjelfständigt försvar, ändå icke gick upp till mer än trettio millioner kronor, och nu äro vi redan vid samma siffra utan att hafva fått något alls af den afsedda organisationen.

Jag är öfvertygad om, att mycket återstår att göra på detta område, innan man bör komma och tala om den sak, som nu föreligger, och på grund häraf och hvad jag förut anfört skall jag be att få yrka bifall till reservationen i denna punkt.

Med herr Danielson instämde herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Svensson* i Rydaholm, *Sjöberg*, *Wieslander*, *Petersson* i Dänningelanda, *Andersson* i Hakarp, *Andersson* i Löfhult, *Nilsson* i Kägglå, *Jönsson* i Mårarp, *Petersson* i Eksebo, *Pehrsson* i Norrsund, *Anderson* i Himmelsby, *Kihlberg*, *Holmgren*, *Eliasson*, *Mallmin*, *Pettersson* i Tjärsta, *Anderson* i Skeenda, *Andersson* i Hamra, *Ericson* i Borekulla, *Smedberg*, *Norén*, *Andreason*, *Svensson* i Brämhult, *Svenson* i Edum, *Johansson* i Löfåsen, *Olson* i Stensdalen, *Pehrsson* i Önnerud, *Ollas A. Ericsson*, *Holm*, *Ersson* i Vestlandaholm, *Folke Andersson*, *Erikson* i Myckelgård och *Ersson* i Arnebo.

Herr Redelius yttrade: Herr talman, mine herrar! Ehuru jag i mångt och mycket delar min länskamrats tankar och gillar åtskilligt af hans sista yttrande, får jag dock tillkännagifva, att jag icke i denna punkt kommit till samma slutresultat som han.

Att jag nu, ehuru icke sakkunnig, begär ordet i denna fråga, anser jag mig böra gifva skäl för, och jag ber därför i herrarnes minne få återkalla, att jag i början af denna riksdag vid remissdebatten mot den kongl. propositionen i förevarande fjerde hufvudtitel gjorde mina erinringar, emedan jag hyste betänkligheter emot att sammankoppla frågan om grundskatteafskrifning och om lindring i rust- och rotehållningsbesvären med frågan om ökade kraf för militära ändamål. Denna obenägenhet mot sammankopplingen eller, hvilket är detsamma, mot den s. k. kompromissen var också orsak till att jag inom lagutskottet reserverade mig mot utskottets beslut att tillstyrka den kongl. propositionen om ändring i värnpligtslagen i syfte att vinna en utsträckt värnpligt såsom *vilkor* för grundskatteafskrifning. Jag uttalade både då och vid andra tillfällen den önskan, att hvarje sak måtte tagas för sig sjelf och betraktas sådan den är; och i det fallet är jag ense med den föregående talaren, som yrkade att denna fråga borde »reduceras till hvad den egentligen är». Och gör man det, låter man detta vara detta, så ha vi icke för oss någon sammankoppling nu. Vi behöfva ej med reservanterna tala om nyssnämnda stora och viktiga frågor, utan blott om denna enkla fråga om en ny trängbataljon, och tager man också den frågan fristående, så synes det mig, som om alla talare varit eniga om att en träng *behöfves*. Jag har, så vidt jag kunnat fatta hvad som yttrats, icke hört någon anföra några talande skäl, emot behöfgheten af en träng; många deremot hafva anfört skäl och det, såsom mig vill synas, tungt vägande skäl, för en dylik träng. Under sådana förhållanden tycker jag, att det

vore att missbruka kammarens tid att upprepa de föregående talarnes skäl; och jag vill därför helt kort och godt säga, att jag i likhet med den siste talaren, som hade ordet från stockholmsbänken, betraktar detta såsom en samvetssak och icke vill genom min tystnad låta någon tro, att jag skulle vara emot en anordning, som i farans stund skulle kunna förhindra en enda af mina eller andra söners undergång genom brist på vård. Jag kan det icke och därför röstar jag för bifall till utskottets betänkande i *denna punkt*. Men, innan jag slutar, vill jag gifva mina vänner i Andra Kammaren rätt i en vigtig sak, som de äfven nu vidrört. Jag tror, att de hafva skäl för sin begäran om skattejemkning. Men då denna fråga icke nu föreligger, vill jag blott komma med några få siffror. Jag har nemligen tagit mig före att med ledning af skatteregleringskomiténs tabeller, åtskilliga andra siffror, som stått mig till buds, och de uppgifter, som vi fingo i lördags, om bevillningen för år 1889 räkna ut, huru indelningsverket tynger på landet och i städerna. Jag har i detta afseende gjort två uträkningar, den ena grundande sig på bevillningskronan och den andra efter hufvudtalet. Efter sistnämnda grund skulle, så vidt de siffror jag haft äro rigtiga, indelningsverket tynga på landet med en krona 41 öre på person eller, med frånräkning af 30 procent, 99 öre och i städerna med 7 öre på person eller med afdrag af 30 procent 5 öre. Efter den första grunden åter, efter bevillningen, sedan 30 procent blifvit afskrifna, kom jag till det resultat, att på landet i sin helhet trycker indelningsverket med två kronor 26 öre för hvarje bevillningskrona, och i städerna med ej fullt 2 öre. När jag ser dessa siffror, må man icke undra eller misstycka, om jag ställer mig på samma ståndpunkt som min kamrat på ölandsbänken i den frågan. Men jag vill hålla densamma skild från den nu förevarande frågan. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Carlshed: Som jag icke har något att tillägga i denna fråga, ber jag blott få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Nyström: Jag har blott ett par ord att säga dels till upplysning och dels till genmäle. Herr Sven Nilsson i Efveröd har frågat, hvad som menas med ordet *för sent*. Ja, det borde vara klart, hvad man i detta sammanhang menar, det är naturligtvis följande. Man kan icke tänka sig, att, äfven om en ny härordning beslutes, densamma kan under de närmaste åren blifva till fullo genomförd. Men om krigsolyckan under dessa år skulle drabba oss och vi icke hade i ordning — och naturligtvis ej heller finge tid att sätta i ordning — trängen, hvars nödvändighet är erkänd och på grund häraf nöd och nederlag skulle hemsöka oss, hvad skulle man då svara på denna anklagelse: »för sent»? Det är från denna anklagelse för försumlighet, man gerna vill fritaga sig.

Men vidare har samme talare tydligast af alla, som här i dag uppträdt, påmint om, att man borde vägra här vid lag, oaktadt behöfvat väl kunde förefinnas, för att, så att säga, derigenom fram-

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)

tvinga den andra, den stora arméorganisationen — med andra ord: man vore nu på den vägen, att man ville såsom pressionsmedel använda vägran af ett anslag, oaktadt dess nödvändighet blifvit erkänd. Sådant, mine herrar, kallas med ett ord, lånadt från ett grannland, för »visne-politik»; och det är ingen sund politik och jag hoppas det aldrig blir någon svensk politik — att vägra det, som är nödvändigt eller behöfligt, för att med den fara detta vägrande innebär framtvunga något annat.

Hvad slutligen min ärade vän Danielsons påminnelse beträffar, att detta anslag vore så litet, att derpå kunde ej härens öden och fäderneslandets väl hänga, får jag säga, att jag af denna hans välkomna påminnelse, att anslaget är så litet, endast drager den slutsatsen: så mycket lättare och bättre bör det då gå att få det igenom. Att icke landets väl eller ve skulle kunna hänga på en så liten omständighet, är deremot ett resonnement, som icke håller streck. Ty det behöfves blott, att en liten skruf är borta i ett gevär för att man ej skall kunna skjuta dermed. Och är det så, drager en klok man den slutsatsen: låt så fort som möjligt sätta in denna lilla skruf, på det geväret må blifva användbart för sitt ändamål; han försummar ej detta, därför att det som brister är så obetydligt, då han har klart för sig, att på denna obetydlighet beror, huru vida vapnet skall kunna användas för sitt ändamål eller ej.

Hvad beträffar frågan om indelningsverket och grundskatterna, vill jag naturligtvis ej nu inlåta mig derpå. Men jag hemställer till eder, huru vida — om I viljen taga för godt, hvad från båda sidorna sagts, att anslaget behöfves, — den gjorda påminnelsen, att anslaget är så litet, bör vara ett skäl att bevilja detsamma eller ej.

Herr Lasse Jönsson: Man har nu, såsom vid föregående tillfällen, då frågan om trängen varit före, sökt att på allt sätt slå an på känslorna genom uttryck sådana som dessa, att om ej detta anslag beviljades, skulle våra söner få frysa och svälta och sakna hvad de behöfva och annat sådant, som vi hört så många gånger. Men vi kunna ju hålla oss vid hvad som här verkliga föreligger. I detta afseende kan jag till alla delar instämma i herr Danielsons yttrande.

Jag skall emellertid taga mig friheten yttra några ord gent emot talaren på göteborgsbänken. Han sade sig hafva fått den upplysningen af chefen för den redan befintliga trängbataljonen, att det aldrig saknats tillräckligt manskap, utan att flera anmälningar skett, än som kunnat antagas. Detta stämmer ej öfverens med hvad från statsrådsbänken förlidet är yttrades. Man gjorde då nemligen i denna kammare, såsom i första, den anmärkningen, att den trängbataljon, som redan funnits i 4 år, ej var till mer än $\frac{2}{3}$ uppsatt; och herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet svarade derpå, att detta var sant, men hoppades att denna olägenhet så snart som möjligt skulle blifva afhjelpat. Han erkände således, att det var en olägenhet, att tillräckligt manskap saknades. Nu säger emellertid representanten från Göteborg, att

så är ej fallet, utan att bataljonen är uppsatt så när som på en enda man. Vi hafva i utskottet på officiel väg skaffat oss intygom, huru uppsättningen har försiggått på trängen under alla de år den funnits ända till för några dagar sedan, då utskottet var tillsammans. Jag skall he få anföra något deraf, dock endast med afseende på det sista kvartalet af hvarje år. Uppsättningen började, som herrarne veta, år 1884. Då tillsattes 4 officerare, 1 underofficer, men intet stammanskap. År 1885 fans det 8 officerare, 14 underofficerare och 95 man. Följande år utgjordes bataljonen af 12 officerare, 18 underofficerare och 115 man. År 1887 fans det 14 officerare, 24 underofficerare och 143 man; år 1888 17 officerare, 28 underofficerare och 157 man; år 1889 17 officerare, 32 underofficerare och 174 man, samt år 1890 17 officerare, 32 underofficerare och 200 man. Denna officiella uppgift visar således, att endast 200 man innevarande år voro uppsatta. Enligt hvad göteborgsrepresentanten påstår, skulle det deremot vara så nära 240, att endast en man skulle fattas. Huru saken verkligen förhåller sig, kan jag icke förklara. Men dessa uppgifter, som genom utskottets kansli erhållits på officiel väg, torde dock vara af en viss betydelse. Är det nu så att denna uppsättning gått så trögt — hvilket jag tror, oaktadt göteborgsrepresentanten påstår motsatsen — här i Stockholm, så vågar jag påstå, att det skall blifva ännu svårare å Karlsborg. Ty jag tror och har hört det många gånger, att när det gäller Stockholm, är det många i landsorten, som längta att komma dit; därför är det lättare få en bataljon uppsatt i Stockholm än å Karlsborg, mot hvilken plats i landsorten en viss ovilja råder.

Man säger, att det här är fråga om ett så litet anslag — blott 100,000 kronor. Men, mine herrar, det blir säkert icke nog dermed. Enligt hvad af statsrådsprotokollet synes, skall det byggas hus åt officerarne, äfven åt bataljonens hästar; det är gjordt till en del, men det måste göras förbättringar och utvidgningar. Jag tror visst icke, att det kommer att sluta med 197,000 kronor som beräknats. Summan kommer utan tvifvel att ökas betydligt. Är blott truppen uppsatt, är blott ett anslag beviljad, då går det lätt att visa ofillräckligheten af anslaget; och då måste Riksdagen lemna hvad som fattas. Detta böra vi taga i betraktande. Man kan därför icke med skäl säga, att denna fråga är af så liten betydelse. Kan ett större härordningsförslag framläggas, då bör äfven detta tagas i betraktande på samma gång; men man bör ej söka genomföra partiella organisationer från förslag som 1875, 1878 och 1883 blefvo framlagda men ej af Riksdagen erkända. Vi hafva nu Vesternorrlands och Blekinge bataljoner; vi få det ena anslaget efter det andra, det ena fästningsbatteriet efter det andra. Men vi står kvar på samma ståndpunkt i afskrifningsfrågan. Under sådana förhållanden kan jag ej annat än fortfarande yrka bifall till reservationen.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag skall be att få bemöta några af de anmärkningar, som blifvit framställda. Jag skall göra det temligen kort.

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

För att börja med den nästföregående talaren, så yttrade han, att uppgifterna ej slå in. Detta beror naturligtvis derpå, att det är olika datum på uppgifterna. Enligt den ena uppgiften fans det den 1 januari 17 officerare, 32 underofficerare och 200 man. Men om talaren toge kännedom om den andra uppgiften af den 19 mars, skulle han kanske något ändra sina åsigtier. Jag vill bestämdt påstå, att det ej varit någon svårighet att få manskap vid trängbataljonen. Jag har också sökt förklara, både förra året och nu, hvarför uppsättningen försiggår så småningom. Ett skäl dertill är bl. a. anslagsskålet. Vid trängen fick man visserligen ett byggnadsanslag — något som ej alltid varit fallet — men detta byggnadsanslag afser endast sjelfva byggnaderna. Sedan skall man skaffa sängar, filtar, madrasser och mycket annat. Det skall skaffas kläder och skodon till hela truppen. Det skall skaffas sadlar och en mängd öfningsmateriel. Allt detta kallas uppsättningskostnader; och Riksdagen har sagt, att de skola utgå af anslaget. Men man kan icke på samma gång uppsätta folk och anskaffa kläder o. d. Detta är det ena skälet, hvarför uppsättningen icke kan forceras.

Det andra skälet, som jag många gånger framhållit, är att uppsättningen bör blifva så god som möjligt. Då man för många år sedan skulle uppsätta fortifikationstrupperna, sökte man göra det i yttersta hast. Men följderna deraf blef den, att man då ej kunde få så godt folk som önskligt varit. Jag vågar påstå, att det ej varit någon svårighet att vid trängen få antalet rekryter fullt.

Man har här talat om de bördor, som nu hvilat på rust- och rotehållare, och sagt, att dessa ökat så betydligt, sedan kontrakten afslötos, och att kontrahenterna på sin sida fullgjort sina skyldigheter, men staten oupphörligt ökat bördorna. Detta är nu alltid en kinkig sak att tvista om. Men jag tror, att den kan ses från flere synpunkter; och jag tror, att de nuvarande rotehållarne ej skulle vilja byta med dem, som ursprungligen ingingo kontrakten. Jag är viss om, att de ej ville gå in på den rekrytering under krig, som då tyngde ej allenast rotehållarne, utan hela landet. Jag tror, att vi alla — och dessa icke minst — äro mycket lyckligare, än de då voro.

Hvad beträffar öfningsarnas ökande, så är det en sanning, som är fullkomligt riktig. Men jag tror, att om man talar derom, bör man äfven tala om de lindringar, som skett undan för undan. En lindring, som icke var den minsta, fastän den ej kännes i fred, utan blott i krig, skedde genom 1812 års beslut, då rust- och rotehållare befriades från rekryteringsskyldighet i krig och denna öfverflyttades på beväringen. Det var en sak, som de ursprunglige kontrahenterna skulle varit oändligt tacksamma för. Vidare bör man komma i häg den s. k. passevolansafgiften, hvilken utgick med ett belopp af 7 rdr b:co för hvarje nummer och som erlades för soldatens underhåll vid möten och mönstringar; när den 1841 bortogs, uppgick den till 280,000 kronor. Vidare: anslaget till anskaffande af soldaternas beklädnad, som 1858 upphörde, uppgick till 97,000 kronor. Ytterligare befriades rusthållarne år 1858 från skyldigheten att underhålla ryttarhästarne vid mötena, hvilken ef-

tergift beräknades till ett värde af 57,000 kronor. Ändtligen ha vi lindringen med de 30 procenten, som uppgår till 1,380,000 kronor, anslaget till beklädnad af ryttare utgörande 205,000 kronor och derjemte några mindre poster, så att hela summan går till öfver 2,000,000 kronor. Detta är lindringar, som jag anser vore mycket skäligen, men då man talar om de ökade bördor, som pålagts genom den utsträckta exercisen m. m., tror jag man ej bör alldeles förbigå de lindringar, som staten varit med om att bevilja. De äro visserligen, som sagdt, mycket rättvisa; men de böra ej därför med tystnad förbigås.

Den talare, som hade ordet strax efter mig, sade att från statsrådsbanken några bland de af reservanterna anförda skälen blifvit upptagna till besvarande, andra åter förbigångna. De voro, dessa senare skäl, ej förbisedda; men de förbigingos med afsigt. Jag skulle ej vilja inlåta mig på diskussion i den sak, som dermed äsyftas. Ty man skulle der kunna säga mycket och kanske för mycket. Jag vill blott yttra några ord om en del af dem. Det säges, att 30 millioner kronor, oberäknadt indelningsverket, åtgå för försvaret. Om vi se efter, hvad landet »offrar för försvaret», som det heter, finna vi, att för landtförsvaret i ordinarie budgeten, inberäknadt indelningsverket, åtgå ungefär 23 $\frac{1}{2}$ millioner kronor. Det är onekligen ganska mycket penningar. Men om man företager sig att jemföra våra förhållanden med andra länders — hvori består skillnaden? Den ligger ej i penningarne, utan i den *personliga* uppoffringen, i värnplikten. Det är denna tunga värnpligt, som nästan alla länder ansett sig tvunga att underkasta sig. De hafva ej varit rika nog att lega folk. Vi inbilla oss fortfarande, att vi kunna lega folk för att slippa den bördan. Men hvad gör denna stora legning? Hvad få vi betala för det folk, som öfvar sig till krigare? Jo, 4,900,000 kronor åtgå till aflöning åt ordinarie manskap, d. v. s. öfver 20 procent af den ordinarie landtförsvarsbudgeten. Deruti ligger vår svaghet. Det är ej penningar, utan personlig uppoffring, som fattas. Jag undrar ej på, att man icke vill gå in derpå., ty det är en tung börda. Men jag är öfvertygad om, att svenska folket ej i längden kan slippa den. Vill man undvika den personliga uppoffringen, så får man betala. Frågan är för oss härvid blott den, om vi verkligen äro nog rika att välja den sista utvägen. När man talar om vårt försvarsväsen, om de uppoffringar, vi göra därför, och vill jemföra oss med utlandet, bör man alltså göra den jemförelsen fullständig och komma i håg, att det icke blott är penningar det gäller, utan äfven personlig uppoffring.

Det talades äfven om de nya bördor, som skulle vara en följd af bifall till nu föreliggande förslag. Ja, huru sådana skulle uppkomma, vet jag då verkligen icke, då vi ju hafva penningar tillräckligt utan att behöfva pålägga ökade skatter.

Så uppträdde här äfven en talare, som är mycket intresserad för försvarsfrågan, och framlade det skälet, att vi icke skulle antaga detta förslag för att på så sätt framkalla en ny arméorganisation.

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.*
(Forts.)

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)

»Det är ett sådant förslag», sade han, »som vi behöfva». Ja, icke är det någon svårighet att framlägga förslag till en ny arméorganisation; svårigheterna uppstå, då det gäller att få dem antagna. Här hafva vi ju haft varierande organisationsförslag af alla sorter före, men intet af dem har lyckats vinna bifall. Och något, som dervid nog icke vållat den minsta svårigheten, är det, att ett nytt fullständigt organisationsförslag omfattar inrättande af 6 trängbataljoner, anskaffande af fästnings- och positionsartilleri i tillräcklig mängd, uppsättande af ingenjörtrupper o. s. v. Allt detta gör att kostnaden, såsom en talare nyss anmärkte, måste uppgå till en sådan siffra som 30 millioner kronor. Och efter hvad jag tror, är det just detta, som gjort, att Riksdagen ryggat tillbaka för ett sådant beslut om en ny arméorganisation. Men om man nu undan för undan på detta sätt söker på förhand komplettera vårt försvarsväsen i dessa smärre punkter, så är det min öfvertygelse, att detta högst betydligt skulle underlätta den stora frågans lösning. Steget, som man måste taga, blefve mindre, öfvergången till det nya lättare.

Jag kan ju hafva orätt i denna uppfattning, och jag vet, att de flesta andra här hysa en annan. Men det är min bestämda öfvertygelse, att man just genom att antaga dylika partiella förändringar i den nuvarande organisationen, som icke röra sjelfva hufvudfrågan, väsentligen skall underlätta hufvudfrågans lösning, emedan på så sätt åtskilligt blir undanflyddt.

Ja, nu skall jag icke vidare upptaga kammarens tid.

Herr Petersson i Hamra: Jag skall endast be att med några ord få tillkännagifva, att jag icke gillar de skäl, som af herr Danielson och liktänkande blifvit anförda, och icke heller den taktik, som han här har velat tillämpa. Tvärt om anser jag, att de skäl, som från den motsatta sidan blifvit anförda, äro så öfvertygande och så tungt vägande, att jag utan någon tvekan ber att få tillkännagifva, att jag röstar för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Söderblom instämde häruti.

Herr Peterson i Boestad: Herr talman! mine herrar! Jag yrkar för närvarande afslag å Kongl. Maj:ts förslag i denna fråga och det af det skäl, att den trängbataljon, vi redan hafva, först under den allra sista tiden blifvit fulltalig och kunnat visa, hvad den kan uträtta. Jag gör det äfven därför att å Karlsborg för närvarande icke lär finnas tillräckligt utrymme för en trängbataljon. Jag anser nemligen det ej vara med någon fara förenadt att låta frågan få anstå ännu ett år, och yrkar sålunda bifall till reservationen.

Herr Petersson i Runtorp: Denna fråga är verkligen både nu och vid föregående tillfällen så mycket diskuterad, att det icke

är mycket att tillägga i densamma. Men det är dock en sak, som här blifvit vidrörd, hvarom jag önskar få säga några ord.

Jag afser härmed, att man i så ömmande ordalag talat om, att detta förslag nu måste antagas därför, att våra barn, att svenska folkets söner icke skola behöfva frysa eller svälta, om förslaget bifölles. Detta tal förvånar mig i allra högsta grad. Eller är verkligen vår styrelse i detta hänseende så illa organiserad, att man icke för länge sedan tänkt på den saken och sökt realisera en dylik anordning utan att dertill behöfva få något särskildt anslag? Det skulle verkligen förvåna mig; det borde väl enligt min uppfattning vara det första en arméförvaltning har att göra att draga försorg härom och med de tillgångar, som finnas, inom ramen af de anslag, som äro tillgängliga, söka anordna ett dylikt trängväsen. Sådant hör helt enkelt till sundt tillvägagående i en fråga.

Jag skall be att få taga ett litet exempel. Jag är ju icke van vid sådana affärer som denna, hvilka lyda under arméförvaltningen, men jag skall taga exemplet från förhållandena vid jordbruket.

Om jag en dag har 20 personer att disponera t. ex. för skörden, så kan jag naturligtvis icke utrusta allesamman med liar och låta dem gå och skära, utan jag måste ju äfven sörja för deras föda och dylikt. Jag måste väl hafva nog vett att sätta en till att laga mat och en annan till att bära ut maten till de öfriga. Jag kan således icke påräkna mer än 18 personer vid liarna. På så sätt synes mig äfven den föreliggande frågan så klar, att det förvånar mig att man kan hafva någon annan åsigt derom.

Men, säger man, vår försvarsstyrka är så liten förut, att man tvärtom behöfver mycket mera folk dertill, än vi nu hafva. Ja, det är ju möjligt, men i så fall blir detta naturligtvis en fråga om att öka vår armé i det hela. Och för öfrigt tycker jag, att det icke är så längesedan vår regering erhöi en dylik ökning, då nemligen den nya beväringsslagen antogs. Och äfven från statsrådsbänken har det erkänts, både att våra beväringar äro mycket lämpliga till dylik tjenst, och att vi hafva öfverflöd på beväringar. Hvarför icke då inexercera dem för en sådan tjenstgöring? Icke behöfver man något särskildt anslag dertill. Icke behöfver jag särskildt betala penningar för att få mat lagad och utburen till mitt skördefolk, utan jag tar naturligtvis dertill någon af dem, som jag redan har anställt. Och så kunde herrarne ock göra i denna fråga!

Man har från så många håll fått höra talas om, att det skulle vara en så obetydlig summa det här gäller: det skulle blott vara fråga om 100,000 kronor. Men jag har från andra håll hört, att det blott är första året, som det stannar vid 100,000, och att den årliga utgiften sedan kommer att blifva 200,000 kronor. Stannar man nu vid blott 100,000 kronor, så representerar det ett kapital af 2,500,000 kronor, efter 4 procent beräknadt; och behöfves ett årligt anslag af 200,000 kronor, så blir kapitalet 5,000,000. Det

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.*
(Forts.)

är sålunda icke några småsaker det här gäller; blir förslaget antaget, så har man dermed egentligen disponerat ett kapital på 5 millioner; och det är icke så litet, det.

Man säger också, att det är alldeles oundgängligt att vi erhålla denna förstärkning i vårt försvar. Nå, ja, à la bonheur, det må så vara. Men i så fall kunna vi ju båda upp adelsfanan och låta den tjena som trängbataljon. Likaledes hafva vi ju våra städer; vi kunna ju låta deras befolkning sätta upp en trängbataljon. Det skulle jag anse rättvist, men att lägga denna nya börda på dem, som redan äro så drygt beskattade, det anser jag alldeles orimligt. Det bör därför icke förvåna herrarne, att vi stå på vår rätt. Det är ingen af oss, som skall neka att vara med om att få försvaret ordnadt, så som herrarne vilja hafva det, blott det då blir ordnadt så, att först och främst sjelfva bördorna blifva jemnt fördelade i förhållande till hvars och ens förmåga att bära dem. Det är intet annat vi vilja.

Ja, nu ser jag, att doktor Nyström står och tittar på mig, och jag skall därför bedja att få säga ett par ord till. Han talade om att det här gälde en så liten summa. Han bor på Norrmalm; och veten herrarne, hurudana grundskatter de hafva på Norrmalm? Jo, det är icke längesedan jag någonstädes läste en historia om, att Norrmalm ursprungligen var en betesmark, som Kongl. Maj:t en gång lät upplåta till bebyggande mot vilkor att de, som bebyggde den, skulle skura slottet och hålla rent i kollegierna. Det är den grundskatt, som då hvilade på Norrmalm; jag undrar just, om den för närvarande utgår. Då för tiden gälde denna mark icke så mycket; nu vill man hafva 8 à 10 kronor qvadratfoten därför. Så har den nu stigit i värde. Men låten nu också pålägga den en grundskatt i förhållande till dess värde lika stor med den, som vi draga i förhållande till värdet af vår jord! Jag undrar just, om någon skulle vilja gå in på det.

Jag skall icke upptaga tiden längre; jag vill blott yrka bifall till reservationen.

Herr Danielson: Jag skall blott, också med anledning af herr Nyströms yttrande, bedja att få nämna ett par ord. Han påstod, att jag skulle hafva talat om den ringa kostnaden. Jag vidrörde icke alls frågan om kostnaden, utan talade endast om det ringa antal manskap, som här är ifrågasatt.

Kostnaden kommer, såsom den siste talaren nämnde, visst icke att stanna vid 100,000 kronor. Denna trängbataljon skall väl komma att kosta lika mycket som den andra, eller minst 197,600 kronor; och bevilja vi nu dessa 100,000, så hafva vi nära 100,000 kvar till ett annat år.

Det var blott detta, jag ville tillägga.

Herr Ekeborgh: Då jag anser den nu föreliggande frågan vara af mera humanitär än rent militär beskaffenhet, och då det icke lär kunna förnekas, att, hurudan arméorganisationen än må

vara, träng, och dertill tillräcklig sådan, är alldeles oundgänglig, så kommer jag att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Med herr Ekeborgh förenade sig herrar *Sandwall* och *E. W. Carlson*.

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

Herr Björkman: Med tanken fäst på ett blifvande krig har jag föreställt mig och föreställer mig ännu i detta ögonblick, att det skulle vara ett bland de starkaste stöden för en konung och en krigsminister, ett bland dem, säger jag, att de veta sig hafva tillräckliga medel för krigets utförande. Jag har förut från denna plats uttalat och gör det äfven nu i detta ögonblick, att det har förefallit mig underligt, att icke någon gång något förslag framkommit, att man med besparingarne under goda år skulle upprätta en kassa, så att man med säkerhet kunde veta, det man vid ett krig skulle hafva tillräckligt med bröd och litet sofvel dertill åt dessa soldater, som man nu så högeligen önskar.

Jag har lika stor medkänsla som någon af herrarne — varen vissa om det! — för dem, som skola ut i krig; men hvad som också är en samvetssak för mig, det är, att de skola få något att äta. Jag vet nog, att här föreligger ett förslag om requisitions-lagar, genom hvilka man skulle få rätt att anskaffa födande varor åt trupperna, men äfven dessa varor måste ju dock kontant betalas.

Då jag förra gången talade om nödvändigheten att spara något i den goda tiden för att hafva något för den kommande, hade vi ganska små statsinkomster. Nu hafva vi fått mycket mera, men ingen af de herrar, som här så ömt och hjertligt talat om denna träng, har haft ett enda ord att säga om ett dylikt förslag.

Jag tror, att med någon god vilja hos dem, som hafva magten i sina händer och hafva vetenskapen och kunskapen äfven, saken så skulle kunna ordnas, att man med de medel, som nu utgå under fjerde hufvudtiteln, skulle kunna upprätta en corps, som skulle hafva att ombesörja, att våra söner och bröder, som man här talat om, icke skulle sakna sitt bröd under striden, och som tillika skulle kunna hjälpa dem, om de blefve sargade.

Jag tror icke riktigt, att kostnaden skulle stanna vid de 100,000 kronor, som man här sagt vara bara en bagatellsumma. Jag tänker nemligen, att ärligen en del räntor och mycket mera till komme att utgå. Jag tror för öfrigt, att vi böra tänka lika samvetsgrant äfven på den af mig framhållna saken, den specielt födande saken, om jag så får uttrycka mig, ty den är vigtig, äfven den.

Detta är för mig det starkaste skälet att för tillfället yrka afslag å Kungl. Maj:ts förslag och bifall till reservationen.

Herr Östberg: Jag ber endast att få tillkännagifva, att jag anser den af reservanterna föreslagna sammankopplingen mellan å ena sidan grundskattefrågan och å den andra trängväsendet sakna allt berättigande, isynnerhet som enligt min åsigt reservanterna icke äro utan skuld i, att grundskattefrågan detta år föll, och att

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)

jag kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Häruti instämde herrar *Wittrock, A. V. Carlson, Larsson* i Uppsala och *Hygrell*.

Herr Gustaf Berg: Jag skall endast anhålla att få till protokollet antecknadt, att jag yrkar bifall till utskottets förslag, och att jag gör detta icke allenast af de skäl, som tala till min känsla, utan i främsta rummet af de skäl, som tala till min rättskänsla, hvilka skäl bjuda, att denna fråga löses utan samband med andra frågor. Huru önskvärd lösningen jemväl af dessa senare frågor än må vara.

Herr Sven Nilsson: Jag hade för min del verkligen hoppats att den värde talaren på stockholmsbanken icke skulle haft anledning att mot mig och de med mig instämmande uttala det bevingade ordet visnepolitik, som skulle af oss bedrifvas, och jag tror att det icke finnes någon mera än han i denna kammare som skall kunna rigta ett sådant slag särskildt mot mig. Det hade säkerligen varit mycket rättare, om han öfverflyttat denna tillvitelsen på Första Kammaren, som åtminstone två gånger begrafvit ett förslag, som enligt min och mängas öfvertygelse varit af den beskaffenhet för vårt försvar, att, om man i närvarande stund kunde gräfva upp detsamma och väcka det till lif, så skulle icke allenast Första Kammaren, utan äfven regeringen tacka och kyssa på hand. Således borde den värde talaren finna huru orätt han handlade, då han utkastade dylika beskyllningar mot dem, som alltid kunnat uppfatta tidens kraf, när det gällt försvaret, till och med i så hög grad, att det nu anses omöjligt att genomföra så stora försvarsbördor, som vi förr försvarat.

Jag beklagar också att från statsrådsbanken blifvit fäldt ett yttrande, deri herr krigsministern framhöll de många lindringar, som skulle hafva egt rum vid indelningsverket, sedan kontrakten ingingos. Detta visar, enligt min uppfattning, att han hänger synnerligen fast vid detta gamla indelningsverk, då han tycks hysa den åsigt att indelningsverket icke längre är någon tryckande börda. Vi kunna deraf finna hvad vi hafva att vänta af en ny försvarsorganisation från det hållet. Herr krigsministern behagade också vidare yttra, att det icke vore svårt att göra upp förslag till en härorganisation, utan svårigheten bestode uti att få dem antagna. Ja, mine herrar, med den uppfattning, herr krigsministern har om indelningsverket såsom försvarsorganisation och med hans funderingar att grunda en härordning på allmän värnpligt och lottning, kan det vara svårt att få ett sådant förslag godkänt, och det vore, åtminstone, enligt min uppfattning icke underligt, om detsamma skulle mötas med afslag. Bäst därför låta sådana förslag hvilat i departementet.

Den siste talaren yttrade att reservanterna sjelfva skulle varit orsaken till att grundskatteafskrifningsförslaget i år fallit. Dylika

beskyllningar utkastade mot denna kammares ledamöter i statsutskottet är origtigt, ty som man vet, har Första Kammaren slagit ihjel afskrifningsfrågan med mellan omkring 100 mot 20 à 30 röster. Jag tillbakavisar därför den beskyllningen såsom uttalad mot bättre vetande, ty reservanterna kunna icke hafva den ringasts del i den frågans fall, eller de beslut som derom fattats, i Första Kammaren.

Jag kan nu mycket väl första hvilken utgång frågan skall få, åtminstone i gemensam votering, eftersom personer inom denna kammare, hvilka förut tillhört sparsamhetsvännerna samt uttalat sig för afskrifning af grundskatterna, nu uppträdt till försvar för Kongl. Maj:ts förslag; men jag tror icke att de på det sättet lämpligast bereda framgång åt vårt försvar, och det är också möjligt att de tycka, att detta är bra som det är. Detta yttrade jag förrången jag hade ordet och jag vidhåller därför mitt då gjorda yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Då förliden höst inom statsrevisionen granskning af trängbataljonen förekom, så fingo vi bland annat se listan på trängens manskap och befäl. Vi funno af denna förteckning, att för januari månad 1888 det fans 95 vakanser på 240 man, och i december samma år 81 vakanser, således 33 procent af bataljonens numerär. Detta är hvad de räkenskaper, som förelades revisorerna, utvisa. Ser man sedan efter, huru det förhåller sig med kostnaderna under år 1888, så visar det sig, att vid början af 1888 det fans en innestående behållning af 73,150 kronor, som icke åtgått åren förut, då ett ännu större antal vakanser fans. Under 1888, då 33 procent af platserna voro vakanta, åtgick icke blott de 198,000 kronor, hvartill anslaget till trängbataljonen uppgår, utan äfven 65,910 kronor af de 73,150 kronor, som fans i besparing från föregående år, alltså sammanlagdt 263,910 kronor. Jag har ansett mig så godt som uppfordrad att till kammarens protokoll få dessa siffror antecknade, då upprättandet af en ny trängbataljon är så hårdt ifrågasatt.

Det förslag, som nu föreligger, är detsamma, som förelåg förlidet år. Samma motivering, som då användes, anföres äfven nu. Jag kan icke underlåta att påpeka, att när regeringen då begärde upprättande af 65 man jemte 27 befäl, det i den redan befintliga trängbataljonen fans plats icke blott för dessa 65 man, utan, som jag nyss omnämnt, för 81, sålunda för 16 man mera än regeringen föreslagit. Det kunde väl då icke vara så brådt, då det fans plats i den förut existerande trängbataljonen för flere man än regeringen hade begärt.

Och huru förhåller det sig nu? Den ene säger, att 40 platser äro vakanta, och den andre, att detta är händelsen blott med en enda plats i trängbataljonen. Man kan väl då tro på hvilken siffra man behagar.

Det har yttrats, att här endast är fråga om beviljande af 100,000 kronor, och att detta skall tagas af redan tillgängliga medel. Men det är väl icke möjligt, att någon skall tro, att dessa 100,000 kronor eller ens de 198,000 kronorna skola räcka, ty då

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.
(Forts.)

100,000 kronor ej räcka till 27 befäl och 65 man, huru skulle då 198,000 kronor kunna förslå till 66 befäl och 240 man?

Jag har ingenting vidare att tillägga, utan ber att få yrka bifall till reservanternas afstyrkande hemställan.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Den föreliggande frågan är, enligt min tanke, mycket behjertansvärd. Jag ber dock att få tillkännagifva, att för den händelse frågan kommer att afgöras genom omröstning, jag måste afgifva min röst för afslag å Kongl. Maj:ts proposition. De skäl, som dertill föranleda, äro många, men jag skall icke upptaga kammarens tid med att uppräknat dem alla, utan ber blott att få anföra ett enda, som för mig är huvudskalet. Och det är, att så länge vårt skatteväsen är ordnad på det nuvarande otidsenliga sättet jag icke kan vara med om att lägga nya skattebördor på rust- och rotehållare. Jag tror, att genom hvarje partiel reform, som man vidtager, svårigheterna ökas för oss, som önska en lyckligare lösning af de nuvarande skatteförhållandena. Det har yttrats af flere personer, att det är ett drygt ansvar, som man ikläder sig, om man afslår den föreliggande framställningen. Det kan ju hända, men hvem är det då, som bär ansvaret? Jag anser, att det är de herrar, som vid alla möjliga tillfällen, då en rättvisare fördelning af skatterna varit ifrågasatt, oupphörligen neka till genomförandet af en sådan, ty jag är lifligt öfvertygad, att om man söker åstadkomma en jemnare skattefördelning, skulle rust- och rotehållarne visst icke visa sig som några försvarsnihilister. Jag tror, att om man först rättvisligen fördelade skattebördorna, så skulle de sedan framdeles blifva lika villiga att göra uppoffringar för försvaret som de herrar, hvilka nu så så ifrigt yrka bifall till detta anslag.

Jag får, herr talman, yrka bifall till det af reservanterna framställda förslaget.

Herrar Jönsson i Gammalstorp, Petersson i Brystorp, Erickson i Bjersby, Hörnfeldt, Sundström och Andersson i Örstorp instämde i detta yttrande.

Herr Schöning: Då jag icke haft tillfälle att förutinstämma med någon, som hittills uppträd i denna fråga och då jag gerna vill hafva till protokollet antecknad att jag varit med om denna diskussion, så anhåller jag få upptaga kammarens tid några minuter.

Då jag af statsutskottets betänkande n:o 5 — hvilket betänkande jag någorlunda noga läst igenom — under punkten 7 angående ökning af anslaget till trängen, hvilken fråga låg mig varmt om hjertat, fann att utskottet hemställt att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen beviljas, så blef jag mycket glad, såsom en del af herrarne väl kan kan förstå; men då jag vandrade vidare i denna labyrinth och på sidan 47 fann att utskottsledamöterna från denna kammare med en sällspord enighet reserverat sig mot denna utskottets hemställan, blef denna min

glädje något afkyld. Då jag läste reservanternes motivering fann jag det vara högst besynnerligt att just de personer, som så mycket klandrat förslagen om sammankoppling af grundskatteafskrifningsfrågan med frågan om ökad värnpligt, varit inkonsekventa nog att här göra sig skyldiga till att vilja understödja en dylik sammankoppling, och det var med en särskild förvåning, som jag fann, att så rättänkande och i öfrigt eljest så konsekventa personer, som herrar Nils Pettersson i Runtorp och Danielson låtit en dylik inkonsequens komma sig till last.

Mycket vore i denna sak, som jag skulle vilja säga, men med afseende å den långt framskridna tiden skall jag för min del endast be att få nämna, att jag med lugn kommer att afgifva min röst för bifall till utskottets förslag. Jag hoppas visserligen att någon gemensam votering icke skall härvidlag behöfva komma i fråga; men om så skulle ske, så skall jag med glädje lägga min röst för bifall i urnan och det skulle innerligen glädja mig, om frågan under denna sjunde punkt blefve löst på sätt utskottet föreslagit.

Herr Jonsson i Hof: Då äfven jag anser lämpligt att få mitt namn till protokollet antecknadt, så vill jag helt kort tillkännagifva anledningen dertill vara den, att jag icke anser det vara riktigt att besparingar, som åstadkommits af skattemedel, tagna ur det fattiga folkets fickor, skola användas för ändamål, sådant som det nu föreliggande, i all synnerhet som dessa besparingar äro af mera tillfällig beskaffenhet, under det att den institution, hvarom här är fråga, är afsedd att bestå för framtiden på samma gång densamma kommer att öka svenska folkets redan nog tunga börda för försvarsverket.

Af detta skäl yrkar jag rent afslag å utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Carlsson* i Nysäter, *Bruse* och *Jansson* i Krakerud.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag, och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering begärdes och försiggick enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition.

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 7 punkten af utlåtandet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Angående
anslag för
en träng-
bataljon å
Karlsborg.*
(Forts.)

Vinner nej, är utskottets nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 80 ja och 126 nej; hvadan utskottets hemställan af kammaren afslagits.

Emot det sålunda fattade beslutet anmälde herr *E. G. Boström* sin reservation.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,²² e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.